

EGINHARDI * EPISTOLÆ.

EPISTOLA PRIMA.

AD ANSGISUM ^b.

Dilectissimo in Christo fratri, Ansgiso venerabili, sempiternam in Domino salutem.

Obsecro dilectionem tuam ut, non graviter, sed potius misericorditer et amabiliter, accipere digneris quod apud te ^c pro necessitate quondam hominis nostri, nunc autem hominis domni Hlotharii, apud te intercedo, ut eum beneficium, quod ego illi dedi, sub qualicunque lege, sicut tibi placuerit, habere permittas, usque dum nos illi de altero beneficio, ex largitate dominorum nostrorum, aliquam consolationem, Domino adjuvante, facere poterimus. Habebitis me magis promptum atque devotum ad vestram voluntatem atque utilitatem perficiendam, si meas petitiones in hac causa adimplere dignamini. Opto semper bene valeatis in Domino.

EPISTOLA II.

AD GOZBERTUM ABBATEM. ^d

Religioso Christi famulo Gozberto, venerabili abbati, Eginhardus peccator.

Precor ut sanctitas vestra cognoscere dignetur de causa hominis istius, nomine Bebonis, quod ego beneficium illi dedi de monasterio ^e S. Chlodowaldi propter hoc qui mihi bene serviebat. Sed postquam eum domno Hlothario commendavi, impetravi a domno imperatore ut ei confirmationem faceret de eodem beneficio ad dies vitæ suæ. Propter hoc rogo et obsecro dilectionem vestram ne illi permittatis aliquid impedimentum fieri de ipso beneficio, donec nos, Domino volente, vobiscum loquamur. Hæc ideo vobis mando, quia cognosco quorundam hominum pravam voluntatem et infinitam cupiditatem, qui de proximorum damnis nullam habent curam, in eo quod suæ avidissimæ cupiditati satisfacere valeant. Opto ut semper valeatis [in Domino].

EPISTOLA III.

AD AMALHARIUM ^f

Reverentissimo Christi famulo Amalharo, Eginhardus peccator.

* Has epistolas ex vetusto codice ms. Land inensi primum vulgavit Andreas Chesnius tom. II script. Franc. pag. 695. In illis edendis nulla servatur ratio temporum. Eginhardus, cœlibatu cum uxore Iunna servato, plures rexit abbatias. Obiisse creditur anno 839.

^b Ansgisus ex nobili Francorum prosapia originem duicens, Fluviacense S. Geremari cœnobium a Carolo Magno anno 807 precario accepit. Anno 817 Luxoviense monasterium ei commissum est, et anno 823 Fontanellense, cedente Eginhardo. Obiit anno 833.

^c Sic codex et edit.; sed juxta dominum Teulet redundant hæ voces, *apud te*, quia paucis interpositis vocibus sunt repetita.

^d Goshertus abbas S. Galli anno 816 electus, anno 857 vel insequente mortuus est.

^e Hoc de monasterio S. Clodowaldi prope Parisios

A Nescio quis prævenit adventum pueri vestri, qui mihi litteras vestras attulit, et effecit ut tibi mandaret ^g.... quateus proximo Palmarum die ad imperatorem venisses. Sed postquam ^h litteras vestras accepi, et imperatorem, de his quæ voluisti, interrogavi, præcepit mihi vobis scribere ut sanctam Paschæ diem domi celebrassetis, et cæterum comitatum vestrum post vos venire juberetis, eo modo ut, quando ille ad vos in palatio venisset, mandatis acceptis, et ratione ⁱ legationis vestræ vobis insinuata, sine mora iter vestrum aggredi valeatis. Opto ut semper bene valeatis in Domino.

EPISTOLA IV.

AD OTGARIUM ^j ARCHIEPISCOPUM.

B Domino sancto et merito venerabili Otgario, reverendo archiepiscopo, Eginhardus peccator.

Frater iste, nomine Werdricus, de congregatione S. Bonifacii ^k est, et conversatur apud nos per licentiam abbatis sui, pro eo quod noster propinquus est. Quem ideo nunc ad vos mittimus, ut eum ad diaconatus officium ordinare jubeatis, si videritis hoc canonice fieri posse per talem rationem, quæ continetur in epistola abbatis ejus, quam nuper ad me, cum eum de eadem causa consulerem atque rogarem, direxit; quam etiam vobis per eundem fratrem ad legendum misi, in qua, ut arbitror, statim intelligere potestis utrum illa consecratio modo fieri possit, an in aliud tempus differenda sit. Oro et opto ut sanctitatem vestram, sibi devote servientem, superna gratia semper et ubique custodiat, sanctissime ac reverentissime pater.

EPISTOLA V.

AD JACOBUM EPISCOPUM ^l.

Venerabili in Christo Jacobo, reverentissimo episcopo, Eginhardus peccator.

Iste clericus, nomine Otmarus, detulit mihi litterarum sanctitatis vestræ, in quibus me rogastis ut eidem clerico licentiam darent vobiscum manendi, qui in hac regione et natus et nutritus est. Et ego quali-

sito vix potest intelligi.

^g Hic Amalarius esse videtur Mettensis presbyter, qui libros quatuor de divinis seu ecclesiasticis Officiis, et alterum de ordine psalmodiarum seu antiphonarum scripsit.

^h Vel potius mandarem. Pro punctis supplevit dom. Teulet, vocem, *cito*.

ⁱ Ante has voces, *litteras vestras*, addit Teulet *istas* ex codice.

^j Amalarius anno 827 ad Gregorium papam quartum a Ludovico Pio missus est, ut ipse scribit in prologo ad Antiphonarium.

^k Otgarius seu Autcarius ex abbate Weissenburgensi Moguntinus archiepiscopus anno 826 consecratus est. Vivere desit anno 847.

^l Il est, de cœnobio Fuldensi.

^m Ex codice Laudunensi quintæ epistolæ adjecit Teulet hunc titulum, *De ordinatione*.

latem causæ considerans, decrevi assensum præbere A petitioni vestræ, eo videlicet modo, ut idem clericus, cum suis fratribus et matre, sicut rogatis, licentiam habeant vobiscum manendi, et censum suum annis singulis persolvant ad ^a S. Servatium, sicut eis a fratribus nostris constitutum est. De ordinatione vero ejusdem clerici in vestra sit potestate, ut inde faciatis quicquid vobis optimum esse videbitur: quia vos et mores et conversationem illius cognoscitis, et scitis utrum ad aliquem ordinem sacrum suscipiendum ^b idoneus sit. Opto sanctitatem vestram, nostri memorem, semper in Christo bene valere.

EPISTOLA VI.

AD EGILOLFUM ^c ET HUNBERTUM.

Dilectissimis in Christo fratribus et devotis Christi B famulis, Egilolfo et Hunberto, æternam in Domino salutem.

Scio vos non latere quod bonæ memoriæ Wolfgarius episcopus ^d, me petente, beneficiavit homini nostro Gerberto, in pago Dubargawe, in loco qui dicitur Asgbah, de ratione S. Kiliani, mansos III et mancipia XII. Sed quia in hoc diutius manere non potuit, nisi dum ille in corpore vixit, precor benignitatem vestram ut memoratum Gerbertum illud beneficium habere permittatis, sicut modo habuit, usque dum in hac sede episcopus fuerit ordinatus; et inter me et illum convenerit quid de ipso beneficio fieri debeat in futurum. Opto ut semper bene valeatis in Domino.

EPISTOLA VII.

AD POPPONEM COMITEM.

Magnifico et honorabili atque illustri viro Popponi glorioso ^e comiti, Eginhardus in Domino salutem.

Homines ^f confugerunt ad limina beatorum Christi martyrum Marcellini et Petri, fatentes se culpabiles esse, qui in præsentia vestra convicti fuerunt quodam ^g furto quod commiserunt furando feramina in dominica foresta ^h: cujus partem compositionis jam solverunt, et adhuc solvere ⁱ, sed, ut asserunt, non habent unde solvere propter paupertatem suam. Proinde precamur benignitatem vestram ut eis, propter amorem Christi martyrum ad quos confugerunt, in quantum possibile est, parcere dignemini, ne penitus pereant per hujusmodi culpam, sed potius sentiant sibi apud vos profuisse quod ad sanctorum martyrum sepulcra confugerunt. Opto ut semper bene valeatis in Domino.

^a Id est, S. Servatii monasterio Trajectensi ad Moenam.

^b D. Teulet habet: *ad aliquam ordinationem sacram suscipiendam.*

^c Forte legendum *Heistolpium*, qui erat archiepiscopus Moguntinus, cujus suffraganeus Humbertus episcopus Wirziburgensis.

^d Is erat Wirziburgensis episcopus, cui forte successit Humbertus.

^e D. Teulet habet ex codice, *gratioso.*

^f Ante homines addidit Teulet hæc verba: *anno pauperes.*

^g Ante quodam, idem doctus addit *de.*

^h Sic codex, sed Teulet *foresta.*

EPISTOLA VIII.

AD OTGARIIUM ARCHIEPISCOPUM.

Domino sancto et merito venerabili Otgario I, reverendissimo episcopo.

Presbyter quidam, nomine Hruodradus, venit ad me dicens se esse de fisco vestro Manniaco, et accepisse licentiam a chorepiscopo vestro et cæteris fratribus Romam pergendi, et hoc in mense martio; sed post, cum venisset ad Mogontiacum, non potuisse invenire homines cum quibus illud iter peragere potuisset: ac propter hoc divertit ad quemdam pagensem nostrum, qui ei cognitus fuerat, nomine Hildebertus, et mansit apud eum donec inveniret homines Romam euntes; quos se nunc inventos habere dicit, et rogavit me ut apud vos impetarem ei licentiam illud iter peragendi. Vult enim, sicut ipse asserit, illud iter quam celerissime potuerit, peragere, et ad locum suum reverti. Propter hæc precor sanctitatem vestram ut ei, sicut ipse rogat, licentiam donare dignemini, et ut illi non noccat quod tamdiu inter vias moratus est, quia, multis impedimentis accidentibus, invitus fecit quod evadere non potuit. Optamus sanctitatem vestram, nostræ imbecillitatis memorem, semper in Christo bene valere, sanctissime ac reverendissime patrum.

EPISTOLA IX.

AD GEBOINUM ^k PALATHI COMITEM.

Dilectissimo fratri Geboino, glorioso comiti palatii, Eginhardus in Domino salutem.

Rogo dilectionem vestram ut hanc pagensem nostrum, nomine David, necessitates suas tibi referre volentem, exaudire digneris; et, si causam ejus rationabilem esse cognoveris, locum ei facias ad dominum imperatorem se reclamare. Est enim idem homo domni Hlutharii ^l; et ideo, non tantum propter petitionem meam, sed propter honorem et amorem senioris sui, debes illum adjuvare. Opto ut te sanum et incolumem cito videre merear.

EPISTOLA X.

AD HETTI ^m ARCHIEPISCOPUM.

Domino sancto et merito venerabili Hetti, reverentissimo archiepiscopo, Eginhardus peccator.

Sicut ex litteris sanctitatis vestræ vos velle cognovimus, ita sine dilatione facere curavimus, mittendo videlicet vobis reliquias, quas vos habere velle ad dedicationem novæ basilicæ vestræ scripsistis. Et quidem libenter id fecimus, qui talem fiduciam in vobis habemus, ut quæcunque partem

ⁱ *Deberent supplet Teulet, et codex fert debberent.* Editi hanc vocem omiserunt.

^j Post D. Bouquetium et Teulet ad Otgarium directam fuisse hæc epistolam putavimus. Prior edidit ut codex ms. *Domino sancto R. G. R. O. rever.*

^k Fortasse ille est Gibuinus, qui ex comite monachum induit in Rhemensi S. Remigii cœnobio.

^l Teulet, *Hlotharii.*

^m Hetti ex abbate Mediolanensi factus est Trevirorum antistes anno 814. Mabillonius qui libro xxxiii *Annal. Bened.*, num. 60, in anno 817 ejus obitum collocat, illum differt usque ad annum 851, lib. xxxiv, num. 35.

de sacris beatorum martyrum cineribus ad vos pervenerit, talis ei honor exhibeatur, qualem totis eorum corporibus exhibere debueramus, nisi desidia et negligentia a debito illis honore retardaret. Quod autem per nos cognoscere vcluistis, minime vos de his certiores reddere valeamus, quia pene nihil inde ad nostram notitiam scietis pervenire; neque nos de his magnopere curiosi sumus de quorum cognitione nullam utilitatem et parvam percipimus voluptatem. Optamus sanctitatem vestram, nostræ imbecillitatis memorem, in Christo semper bene valere, sanctissime et reverentissime pater.

EPISTOLA XI.

AD HRUOTBERTUM COMITEM.

Magnifico et honorabili atque illustri viro Hruotberto, glorioso comiti, æternam in Domino salutem.

Rogo benignitatem vestram ut mihi mandare dignemini quid vobis placeat vel ^a, ut modo fieri debeat de causa Alahfridi, hominis nostri, utrum ex toto dimittenda sit, an ille adhuc sperare debeat quod ^b ad suam justitiam, per vestrum adjutorium, pervenire mereatur. Nam ego totam causam, et qualiter a vobis per veraces homines inquisita est, simul cum Adalhardo et Gebuino comitibus palatii, domno imperatori indicavi: et ille respondit mihi, mirum sibi videri cur illa causa jam finita non fuisset. Ideo precor dilectionem vestram ut non mihi mandare dedignemini ^c, quid prædictus homo noster de ipsa sua causa facere debeat. Opto ut semper bene valeatis in Domino.

EPISTOLA XII.

AD LIUTHARDUM PRESBYTERUM ET EREMBERTUM VICEDOMINUM.

In Christi nomine, Eginhardus abbas, Liuthardo presbytero et Eremberto vicedomino, fidelibus nostris, in Domino salutem.

Notum sit vobis quod nos Willibaldo presbytero, fideli, ut credimus, nostro, injunctum habemus ut census nostrum recipiat ab hominibus nostris, tam apud S. Bavonem quam in Blandinio monasterio. Propter hoc mittimus illum ad vos, quia volumus ut ei adjutorium faciatis ut eundem censum et pleniter et in bono argento recipiat ^d. Opto ut semper bene valeatis in Domino.

EPISTOLA XIII.

AD POPPONEM COMITEM.

Magnifico et honorabili atque illustri viro Popponi, glorioso comiti, Eginhardus sempiternam in Domino salutem.

Dictum est mihi quod me rogasses ut de tribus capitulis te certum facerem: quod utique mihi ad

^a Codex et Teulet comma et vocem *vel* non habent.

^b Teulet *ut*.

^c Melius habet Teulet, *Ut nunc mihi mandare dignemini*.

^d D. Teulet hunc locum in editis turbatum et a Dom. Bouquetio omissum sic restituit: *Et cum receptus fuerit, volumus ut vos illum ad hoc adjuvetis ut eum ad nos perferre valeat*.

A faciendum de uno illorum difficile est, id est, femina, quam tu melius quam ego nosti, si a te, sine culpa, in conjugium possit assumi. Nam de dispensa, quam in Aquis accepistis, nullam volo aliam retributionem nisi amicitiam tuam. De Jopila vero, quando insimul fuerimus locuti, juxta quod tunc inter nos convenerit, facere paratus sum: et ideo tibi modo plura per litteras meas indicare non possum. Opto ut semper bene valeas in Domino.

EPISTOLA XIV.

AD GERWARDUM BIBLIOTHECARIUM.

Dilectissimo fratri Gerwardo, Eginhardus sempiternam in Domino salutem.

Dubium mihi est utrum de te sentire debeam, quod aut litteras meas non intellexisses, aut de periculo meo non curasses? Sed facilius in eum sensum adducar ^f ut arbitrer propter aliquas occupationes scripta mea a te parum diligenter lecta et intellecta fuisse, quam ut credam charitatem tuam comminati mihi periculi curam non habuisse. Hortaris enim, imo consilium das, ut, omissis martyrum excubiis, quibus indesinenter a lesse et interesse jussus sum, palatium petam; cum mihi septem dierum absentia penalis futura denuntiata sit: quæ non solum in mora in palatio faciendi, sed ne in itinere, quod ad palatium pergendum est, caveri potest, præsertim a me qui, tam propter viæ difficultatem quam corporis imbecillam valetudinem, raro celerius quam septem dierum spatio de Aquis ad martyrum limina potui pervenire. Sed jam nunc rogo atque obnixè deprecor ut scriptum, quod tibi misi, iterum relegere atque intelligere ^g, mihi que, sic ut te jam dudum per litteras meas rogavi, quid tibi de illa revelatione atque mandatis, quibus obstrictus sum, videatur, rescribere non graveris. Non deerunt perlatores, si hoc quod scripseris Bonotto, vicedomino nostro, mittere volueris. Opto vos semper bene in Domino valere ^h, charissime atque amatissime frater et domine.

EPISTOLA XV.

IN PERSONA BOMÆ AD BLIDTHRUT.

Dilectissimæ sorori Blidthrut, Boma ⁱ amica et bene cupiens tua, æternam in Domino salutem.

Quidam servus vester de Makesbah, nomine Wenilo, quamdam liberam feminam accepit sibi in conjugium, et modo timendo iram vestram, simul et domini sui Albini, confugit ad limina sanctorum Marcellini et Petri. Pro quo rogo charitatem tuam ut mea vice apud illum intercedere digneris, quatenus ei liceat, cum sua et tua gratia, feminam illam quam accepit, habere. Opto ut semper bene valeatis ^j.

^g Gerwardus iste bibliothecarius erat palatii.

^f Codex, *adducor*.

^g D. Teulet. *addit velis*.

^h Teulet habet ex codice, *opto ut semper bene valeas*.

ⁱ Petzius, hic pro *Boma, Inma*, nomen Eginhardi uxoris, legendum putat.

^j Teulet addit, *in Domino*.

EPISTOLA XVI.

AD HATTONEM COMITEM.

Dilectissimo amico nostro Hattoni, glorioso comiti, Eginhardus æternam in Domino salutem.

Quidam homo vester, nomine Hunno, venit ad limina sanctorum Marcellini et Petri, veniam postulans pro eo quod conservam suam, ancillam vestram, sibi in conjugium sociasset sine vestra jussione. Propter hoc precamur benignitatem vestram ut a vobis indulgentiam de hoc facto percipere mereatur, si delictum ejus venia dignum fuerit inventum. Opto ut semper bene valeatis in Domino.

EPISTOLA XVII

AD HRABANUM ABBATEM.

Reverentissimo Christi famulo Hrabano, venerabili abbati, Eginhardus peccator.

Quidam homo vester, nomine Gundhartus, rogavit nos pro se apud vestram sanctitatem intercedere, ut, sine offensione vestra, immo cum gratia vestra, sibi liceat iter exercitale, quod præsentis tempore agendum est, omittere, ac domi manere^b; asserens se ad hanc remansioem magna cogi necessitate, pro eo quod faidosus sit, et cum inimicis suis et his, qui vitæ ejus insidiantur, hoc iter agere non audeat, præsertim cum illo comite, cum quo ire jubetur, quem sibi dicit esse inimicissimum. Ideo rogat ut eum in tantum periculum vestræ jussionis auctoritas non impellat: sibi curæ esse, seque providere ut cum exactore heribanni, si venerit, et cum compellaverit, sine vestro labore se pacificet. Non vos rogare de hac causa, nisi angustias ejus atque pericula comperta haberem. Opto ut semper bene valeatis.

EPISTOLA XVIII.

AD MARCHRADUM VICEDOMINUM.

Dilecto amico nostro Marchrado, vicedomino, Eginhardus æternam in Domino salutem.

Duo servi S. Martini, de villa Hedabach, nomine Willirannus et Otbertus, fugerunt^d ad limina beatorum Christi martyrum Marcellini et Petri, pro eo quod frater eorum quemdam socium suum occidisset: rogantes ut eis liceat solvere illum werogeldum pro fratre suo, et ut ei membra perdonentur. Proinde rogamus dilectionem tuam ut, in quantum possibile est, ei parcere digneris propter amorem Dei et sanctorum ejus, ad quorum limina confugerunt. Opto ut semper bene valeas in Domino.

EPISTOLA XIX.

IN PERSONA HLUDOWICI IMPERATORIS, AD G. COMITEM.

In nomine Domini Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi, Hludovicus, divina ordinante providentia, imperator augustus, G. comiti.

^a Rabanus abbas Fuldensis factus anno 822, Otgaro in episcopatu Moguntiacensi successit anno 847.

^b Teulet, *remanere*.

^c Teulet addit *glorioso*.

^d Teulet, *confugerunt*.

A Notum sit tibi quia volumus ut, quando hæc epistola nostra ad te venerit, statim sine ulla dilatione, præpares te ad hoc ut, xv kal. januarii, id est vi diebus ante Natale Domini, obviam misso nostro H. venias in villa nostra quæ dicitur Heilambrunno: et quicquid ille tibi de verbo nostro, simul cum aliis comitibus et fidelibus nostris, ad faciendum injunxerit, facere studeas, et taliter exinde agas, qualiter in tua fidelitate bonam habemus fiduciam. Bene vale.

EPISTOLA XX.

IN PERSONA HLUDOWICI IMPERATORIS, AD H. EJUS FIDELEM.

In nomine Domini Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi, Hludovicus, ordinante divina providentia, B imperator augustus, H. fideli nostro.

Notum sit tibi quod volumus ut unam de filiis tuis, vasallis nostris, quem tu noveris quod hoc melius facere possit, præparatum esse jubeas, ut, quando R. comes et H. missus noster per illum nobis aliquid mandare voluerint, sine mora vel tarditate, ad Turones pergere possit; quia ibi aut nos ipsos, aut dilectam conjugem nostram, Domino volente, inventurus est. Vide ut nullam exinde habeas negligentiam, si gratiam nostram velis habere. Opto ut semper bene valeas in Domino.

EPISTOLA XXI.

IN PERSONA HLUDOWICI IMPERATORIS, AD T. EJUS FIDELEM.

In nomine Domini Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi, Hludovicus, divina ordinante providentia, C imperator augustus, T. fideli nostro.

Notum sit tibi quod volumus ut ad hoc te præpares ut, quancumque HRT. comes et H. missus noster per te nobis aliquid mandare voluerint, statim, sine mora vel aliqua tarditate, cum ipso mandato, ad Turonos^f pergere possis: quia ibi aut nos ipsos, aut dilectam conjugem nostram, Domino volente, inventurus es. Vide ut nullam exinde habeas negligentiam, si gratiam nostram velis habere.

EPISTOLA XXII.

AD A. MISSUM DOMINICUM.

Dilecto fratri et amico A. misso dominico, Eginhardus sempiternam in Domino salutem.

Putabam tibi bene cognitum esse quod homines nostri, quos in istis partibus habemus, secundum ordinationem et jussionem domni imperatoris, ad custodiam maritimam fuerunt non solum eo tempore, quando illis oriam^g profectus est, sed etiam quando Aurelianus perrexit. Et ideo non videtur mihi justum esse ut heribannum solvere debeant, qui non aliubi fuerunt, nisi ubi ipse imperator præcepit. Et ideo precor dilectionem tuam ut nobis spatium inde dones, donec dominus imperator venerit, et

^e Sic codex; at Teulet habet *Hrotbertus*.

^f Melius, Teulet, *Turones*.

^g Teulet putat has litteras oriam esse finem nominis alicujus civitatis vel regionis et supplendum esse *Bajo*, et ita legendum foret *Bajbartiam*.

nos illum admonebimus de jussione sua, et ille tunc A præceperit qualiter illi placuerit. Opto ut semper bene valeatis in Domino.

EPISTOLA XXIII.

AD VICEDOMINUM SUUM.

In Christi nomine, abbas Eginhardus vicedomino et fidei nostro salutem.

Notum sit quia volumus ut homines aliquos mittas ad Aquas, qui mansiones nostras emendent atque restaurent, et ea, quæ nobis ibi necessaria sunt ad habendum, id est farinam, bracem, vinum, formatem, et cætera, secundum consuetudinem, tempore opportuno illuc venire facias. Boves vero, qui occidendi sunt, volumus ut facias ad Ludinacam venire, et ibi occidere: unum ex his volumus ut dari facias B Hruotlounge, et illa minutalia atque interanea, quæ ad nostrum opus servari non possunt, volumus ut dentur ad illam familiam quæ ibidem est. Nos vero, Domino adjuvante, si vita comes fuerit, volumus, circa missam sancti Martini, ad palatium venire: et ideo volumus ut hæc omnia junioribus etiam nota facias, cisque ex verbo nostro præcipias ut similiter de expensa nostra faciant, sicut te facere præcipimus. Bene vale.

EPISTOLA XXIV.

AD QUEMDAM MINISTRUM SUUM.

In Christi nomine, Eginhardus, dictus abbas, N. in Domino salutem.

Notum tibi facimus quod cera indigemus ad servitium nostrum, et hoc in istis locis recuperare non possumus, quia parvus proventus mellis fuit per hos duos annos in istis regionibus. Ideo volumus ut tractes atque consideres cum N. qualiter, si fieri potest, unam saumatam ^a faciatis simul cum vasallis nostris, qui ad nos de istis partibus, post missam sancti Bavonis, revertuntur. Bene vale et ora pro nobis.

EPISTOLA XXV.

AD N. EPISCOPUM.

Domino sancto et merito venerabili N., reverendo, Eginhardus peccator.

Quidam servus Sanctæ Mariæ, nomine N., ad vestræ sanctitatis pertinens potestatem, venit ad limina beatorum Christi martyrum Marcellini et Petri, pro scelere quod commisit interficiendo socium suum propter scandalum quod inter eos fuit exortum. Proinde precamur sanctitatem vestram ut, ob reverentiam eorumdem martyrum, ad quorum limina confugit, ei parcere dignemini, ut, indulta membrorum integritate, verberumque pœna, liceat illi solutione pecuniæ componere atque emendare quod mala voluntate commisit. Optamus sanctitatem vestram semper in Christo bene valere, sanctissime ac reverentissime pater.

^a Teulet addit, nobis venire.

^b Sic D. Bouq.; at Teulet Einhardus U. suo salutem.

EPISTOLA XXVI.

AD AMICUM SUUM U.

Ev. SS. b.

Frumoldus filius N. comitis, cujus N. sororem habet, magis infirmitate quam senectute confectus — nam continuo ac gravi pedum dolore vexatur — habet beneficium non grande in Burgundia, in pago Genawense, ubi pater ejus comes fuit, et timet illud perdere, nisi vestra benignitas illi opituletur, eo quod præ infirmitate ^c qua premitur, ad palatium venire non potest. Idcirco precatur ut, in ista necessitate, domnum imperatorem rogare dignemini, ut permittat se habere beneficium, quod avus ejus illi concessit, et pater habere permisit, quousque, viribus receptis, ad ejus præsentiam venerit ac se solemniter commendaverit. Bene vale, igulorum amantissime, sic optet ^d igulus tuus vetulus et infirmus.

EPISTOLA XXVII.

AD N. COMITEM.

Magnifico et honorabili atque illustri viro N. glorioso comiti, Eginhardus sempiternam in Domino salutem.

N. vassus dominicus, frater uxoris N. comitis, morbo pedum et senectute gravis, volebat venire ad domnum imperatorem: sed non potuit propter infirmitatem suam. Cum primum potuerit, venit ad servitium ejus. Interim postulat ut sibi liceat beneficium suum habere, quod ei domnus Karolus imperator dedit in Burgundia, in pago Genawense, usque dum ille ad præsentiam ejus venerit, ac se in manus ejus commendaverit. Mihi quoque rectum et utile videtur ut ita fiat, sicut ipse desiderat, quia vir bonus ac prudens est, et bonæ famæ inter vicinos suos, et vos bene facietis, si eum in hac re adjuvare dignemini. Opto ut semper bene valeatis in Domino.

EPISTOLA XXVIII.

AD N. COMITEM.

Magnifico et honorabili atque illustri N. glorioso comiti, Eginhardus æternam in Domino salutem.

Rogo benignitatem vestram ut hunc juvenem N. apud domnum imperatorem adjuvare dignemini, ut beneficium, quod ipse et frater suus habent, non perdant. Habent enim in pago Turnacense ^e mansos xv, et ultra Hrenum mansos v. Ipse vult cum beneficio quod in Tornacense est, servire domno imperatori, et ut frater suus, cum illo quod ultra Hrenum est, se ad N. commendet, et tamen communitè illud beneficium totum habeant: sed ille non vult ei ad hoc consentire, nisi domnus imperator illi præcipiat. Nam nisi hoc factum fuerit, perdunt illud beneficium quod ultra Hrenum habent. Ideo precatur bonitatem vestram ut inde domnum imperatorem rogare dignemini, ut fratrem ejus sic facere jubeat: et ipse paratus est facere firmitatem,

^e Codex et Teulet, propter infirmitatem.

^d Teulet, Optat.

^e Sic codex; Teulet, Tornacense.

Abdriterorum qui vulgo Praedenocenti vocantur, et contermini Bulgaris Daciam Danubio adjacentem incolent, qui et ipsi adventare nuntiabantur¹, illico venatione permisit. Qui cum de Bulgarorum iniqua infestatione² quererentur³, et contra eos auxilium sibi ferri deprecarent, domum ire, atque iterum ad tempus Bulgarorum legatis constitutum redire iussi sunt. Suppone apud Spoletium, sicut dictum erat, defuncto, eundem ducatum Adalhardus comes palatii, qui iunior vocabatur, accepit, qui cum vix quinque menses⁴ eodem honore potiretur, correptus febre decessit. Cui cum Moringus Brixiae comes successor esset electus, nuntio honoris sibi deputati accepto decubuit, et paucis interpositis diebus vitam finivit. Aebius⁵ et Asinarius comites cum copulis Wasconum ad Pampilonam⁶ missi, cum peracto iam sibi inluncto negotio reverterentur, in ipso Pirinaei⁷ iugo perfidia montanorum in insidias deducti ac circumventi, capti sunt, et copiae quas secum habuere, paene usque ad internicionem delatae: et Aebius quidem⁸ Cordubam missus, Asinarius vero misericordia eorum qui eum ceperant, quasi qui consanguineus eorum esset, domum redire permissus est. Hlotharius vero iuxta patris mandatum⁹ Romam profectus, ab Eugenio pontifice honorifice suscipitur, Cui cum iniuncta sibi patefaceret, statum populi Romani iamdudum quorundam praesulum perversitate depravatum, memorati pontificis benignola¹⁰ adensione ita correxit, ut omnes qui rerum suarum direptione graviter fuerant desolati¹¹, de receptione¹² honorum suorum, quae per illius adventum Deo donante provenerat, magnifice sint¹³ consolati. Hoc anno, paucis ante solatium aestivale diebus, in territorio Augustodunense¹⁴ aere in tempestatem subita mutatione converso, ingens fragmentum ex glacie simul cum grandine decidisse narratur, cuius longitudo quindecim, latitudo septem, crassitudo¹⁵ duos pedes habuisse dicitur.

DCCCLXXV.

Sacro paschali festo solemniter Aquasgrani celebrato, aridente etiam verna temperie¹⁶, imperator venandi gratia Noviomagum profectus, legatos Bulgarorum circa medium Maium Aquasgrani venire praecipit. Nam sic illo¹⁷ reverti statuit, habiturus ibi¹⁸ conventum, quem¹⁹ de Britannia regressus, eo se tempore ibidem habere velle²⁰, optimatibus indicaverat. Quo cum peracta venatione fuisset rever-

sus, Bulgaricam legationem audivit; erat enim de terminis ac finibus inter Bulgaros ac Francos constitutendis. Aduerunt in eodem conventu²¹ paene omnes Britanniae primores, inter quos et Wihomarcus²², qui perfidia sua et totam Britanniam conturbaverat, et obstinatione stultissima ad memoratam expeditionem illo faciendam²³ imperatoris animum provocaverat, tandem saniore usus consilio, ad fidem imperatoris, ut ipse dicebat, venire non dubitavit. Cui cum imperator, et ignosceret, et muneribus donatum una²⁴ cum caeteris gentis suae primoribus domum remeare permitteret, promissam fidem, ut prius consueverat, gentilitia perfidia commutavit, ac²⁵ vicinos suos incendiis et direptionibus in quantum potuit infestare non cessans, donec ab hominibus Lantherti²⁶ comitis in domo propria circumventus atque interfectus est. Imperator vero, audita Bulgarorum legatione, per eosdem qui ad eum missi fuerant legatos regi eorum missis litteris, prout videbatur respondit, dimissoque conventu, in Vosegum ad Rumerici²⁷ montem venandi gratia profectus, filium suum Hlotharium ex Italia regressum ibique ad se venientem suscepit, ac peracta venatione Aquasgrani rediens, generalem populi sui conventum more solemnem mense²⁸ Augusto habuit. In quo conventu inter ceteras legationes quae de diversis partibus²⁹ venerunt, etiam et filiorum Godofridi³⁰ de Nordmannia legatos audivit, ac pacem quam idem sibi dari³¹ petebant, cum eis in marca eorum mense Octobrio confirmari iussit³²; completisque³³ omnibus negotiis quae ad illius conventus rationem pertinere videbantur, Noviomagum cum filio maiore secessit, minorem vero filium suum³⁴ Hludovicum in Baioariani direxit. Ipse³⁵ autem, autumnali venatione completa, circa hiemis initium Aquasgrani reversus est. In territorio Tullense³⁶ iuxta Commerciacum villam³⁷ puella quaedam nomine³⁸ . . . annorum vixit 12. post sacram communionem, quam in pascha de sacerdotis manu sumendo perceperat³⁹, primo pane, deinde aliis omnibus cibis et potibus abstinendo, intantum ieiunasse perhibetur, ut nulla penitus corporis alimenta percipiens, sine omni victus desiderio plenum triennium⁴⁰ compleverit. Coepit autem ieiunare anno incarnationis dominicae 823, sicut in ipsius anni descriptione superius adnotatum est, et hoc anno, id est 825, circa Novembris mensis initium peracto ieiunio escam sumere ac more caeterorum mortalium manducando vivere coepit.

VARIANTES LECTIONES.

¹ nuntiabantur 1. ² infestatione 1. ³ a bulgaris inique infestari se q. 9. ⁴ mense 1. ⁵ Elbus bis, 5. 6. ⁶ pampilonem 2. 7. pompelonem 9. ⁷ perinei 1. ⁸ et aebius quidem usque anno 825 vicinos suos incendiis et direptione deest 1. ⁹ patris praeceptum 9. p. imperium 5. ¹⁰ benevola 3. ¹¹ desolati direptione 4. 6. d. de redemptione 5. d. de restitutione 9. ¹² graviter f. d. de receptione deest 2. ¹³ magnifice sunt 2. R 5. 6. m. sint 4. 5. 6. 7. m. essent 9. ¹⁴ augustodunense B 5. ¹⁵ grossitudo 6. ¹⁶ verni 5. 6. verno tempore 9. ¹⁷ nam tuac illo 9. ¹⁸ ibidem 9. ¹⁹ quem 7. 9. reliqui quod ²⁰ habiturum 9. ²¹ in eo conventu 9. ²² wiomarcus 5, wihomarcus 9. ²³ illam faciendam 9. ²⁴ una deest 9. ²⁵ ac deest 7. 9. ²⁶ lantheri 4. 5. 6. ²⁷ rumerici arcem 9. rumericum 7. ²⁸ mense deest B 5. ²⁹ diversis regionibus 9. ³⁰ godofridi 1. godofridi B 6. ³¹ dari deest 9. ³² confirmari fecit 9. ³³ completis itaque 9. ³⁴ filium suum deest 9. ³⁵ ipse usque reversus est deest 2. autem deest 9. ³⁶ tulense B 5. 6. tulensi 4. 5. ³⁷ cummerciacum villa 2. cummerciacum B 5. comerciacum B 6. ³⁸ nomine de triennio, puellae ieiunio annorum glossa in textum recepta 1. nomine N. 2. B 6. ³⁹ manu christiano more susceperat 9. ⁴⁰ integrum triennium 9

DCCCXXVI.

Quam regi Bulgarorum legati sui quid egerint renuntiassent ¹, iterum eum, quem primo miserat, ad imperatorem cum litteris remisit, rogans ut sine morarum interpositione terminorum ² definitio fieret, vel si hoc non placeret, suos quisque terminos sine pacis foedere tueretur ³. Cui imperator, quia fama erat Bulgarorum regem a suo quodam optimate aut regno pulsum aut interfectum ⁴, respondere distulit; illoque ⁵ expectare iusso, propter famae certitudinem comperendam Bertricum palatii comitem ad Baldricum ⁶ et Geroldum ⁷ comites et Avarici limitis custodes in Carantanorum provinciam ⁸ misit, qui cum reversus nihil certi super his quae fama vulgaverat reportasset, imperator legatum ad se evocatum ⁹ sine litteris remeare fecit. Interea Pippinus rex, filius imperatoris, ut iussus erat, cum suis optimatibus et Hispanicis limitis custodibus circa Kalendas Februarias Aquasgrani — nam ibi tunc imperator hiemaverat — venit, cum quibus cum de ¹⁰ tuendis contra Sarracenos occidentalium partium finibus esset tractatum atque dispositum ¹¹, Pippinus in Aquitaniam regressus, aetatem in deputato sibi loco transegit ¹². Imperator vero medio mense ¹³ Maio Aquis ¹⁴ egressus, circa Kalendas Iunii ad Ingilungeim ¹⁵ venit, habitoque ibi conventu non modico, multas et ex diversis terrarum partibus missas legationes audivit et ¹⁶ absolvit. Inter quas praecipua cacterisque praeminentis ¹⁷ erat legatio ¹⁸ sanctae sedis apostolicae, Romanae videlicet ecclesiae, qua fungebantur Leo Centumcellensis episcopus et Theofilactus nomenclator, et de partibus transmarinis ¹⁹ Dominicus abbas de monte Olivi, legati quoque filiorum Godofridi, regis Danorum, pacis ac foederis causa directi ²⁰, et de Sclavorum regionibus quidam Abodritorum primores ²¹ Ceadragum ducem suum accusantes. Accusabatur et Tunglo ²², unus de Soraborum primoribus, quod et ipse dicto audiens non esset. Quorum utriusque denuntiatum est, quod si medio

A Octobrio ad imperatoris generalem conventum venire distulisset ²³, condignas perfidiae suae poenas esse daturum ²⁴. Venerunt et ex Brittonum primoribus, quos illius limitis custodes adducere voluerunt. Eodem tempore Herioldus cum uxore et magna Danorum multitudine veniens, Mogontiaci apud sanctum Albanum cum his quos secum adduxit baptizatus est, multisque muneribus ab imperatore donatus, per Frisiam, qua venerat via, reversus est. In qua provincia unus ²⁵ comitatus qui Hriustri ²⁶ vocatur, eidem datus est ²⁷, ut in eum se cum rebus suis, si necessitas exigeret, recipere potuisset. Baldricus vero et Geroldus, comites ac Pannonici limitis praefecti, in eodem conventu adfuerunt ²⁸, et adhuc de motu Bulgarorum adversum nos nihil se sentire posse testati sunt. Venit cum Baldrico presbiter quidam de Venetia, nomine Georgius, qui se organum facere posse asserebat ²⁹; quem imperator Aquasgrani cum Thancolfo ³⁰ saccellario misit, et, ut ei omnia ad instrumentum ³¹ efficiendum necessaria praebentur, imperavit ³². Condictoque ac pronuntiatio ad medium Octobrium generali conventu, caeteris omnibus more solemnibus absolutis, ipse trans Rhenum ad villam quae Saltz ³³ vocatur cum suo comitatu profectus est. Ibi ad eum legati Neapolitanorum venerunt, atque inde, accepto responso, ad sua regressi sunt: ibi ad eius notitiam perlatum est de fuga ac perfidia Aizonis ³⁴, quomodo fraudulenter Ausoniam ³⁵ ingressus, et a populo illo quem dolo deceperat receptus, totam ³⁶ civitatem ³⁷ destruxit, castella eiusdem regionis quae firmiora videbantur communivit ³⁸, missoque ad Abdiraman ³⁹ regem Sarracenorum fratre suo, auxilium quod petebat, iussu eiusdem regis ⁴⁰ contra nostros accepit. Sed imperator licet huius rei nuntium graviter fetret, nihil tamen inconsulte gerendum iudicans, consiliariorum suorum adventum statuit opperiri, transactaque autumnali venatione, circa Kal. Octob. per Moenum fluvium usque ad Franconovurd ⁴¹ secunda aqua navigavit. Inde ad Ingilunhaim ⁴²

VARIANTES LECTIONES.

¹ egissent renunciarent 9. ² sine mora terminorum 9. ³ tuerentur 9. ⁴ illo vero 9. ⁵ baldericum 9. ⁶ gerholtum 9. ⁷ provincia 1. ⁸ vocatum 7. 9. ⁹ c. quibus ubi de 9. ¹⁰ tractatum et conclusum 9. ¹¹ regressus ibidem totam sequentem aetatem transegit 9. ¹² mense deest 9. ¹³ aquisgrano 9. ¹⁴ ingeleheim 3. ingilnheim 4. gilenheim 6. ingilnheim 7. B 6. ingilnheim B 5. ingelheim 9. ¹⁵ et audivit et 9. ¹⁶ praeminentis 9. ¹⁷ legatio romani pontificis 9. ¹⁸ de regionibus transmarinis 9. ¹⁹ causa missi 9. ²⁰ abodritorum principes 9. ²¹ tungo 7. ²² distulerint 9. distulissent 7. ²³ duros 7. 9. ²⁴ unus deest 9. ²⁵ riuistri 9. ²⁶ Veritus autem piissimus imperator, ne ob tale factum negaretur ei habitatio naturalis, dedit ei quandam comitatum in frisia, cuius vocabulum est riuistri 7. ²⁷ affuerunt et in eodem conventu baldericus et gerholtus c. ac p. l. p. 9. ²⁸ organum more posse graecorum componere. Quem imperator gratanter suscepit, et quia deus illi quae ante se inusitata erant regno Francorum attribuebat, gratiarum actiones reddidit, ac tanculfo sacrorum scriniorum praelato commendavit, publicisque stipendiis curare iussit, et ea quae huic operi necessaria forent praeparare mandavit 7. *interpolatio ex vita Hludovici pii cap. 40.* ²⁹ tancolfo 4. 6. thancolfo 2. tanculfo 7. B 5. thangolfo B 6. ³⁰ ad id instrumentum 9. ³¹ saltzuo B 5. saltz 2. 3. 4. satz 5. 6. sels 9. ³² perfidia uizonis B 5. p. iaconis B 6. ³³ ausoniam 4. ausonam 6. ausollam B 6. ³⁴ totam civitatem 2. 3. 7. 9, rotam corr. totam 5. rodam Bouq. ex vita Hludovici. rotam 1. 4. 6. B 5. 6. ³⁵ munivisset . . . accepisset 9. ³⁶ abdirachman 9. thraman B 6. ³⁷ iussu e. regis deest 9. ³⁸ franconofurd 5. 6. B 5. franchonefurt B 6. ³⁹ ingilunhaim 2. ingelnheim 3. ingilnheim 4. 5. 7. gilenheim 6. ingelheim 9. ingilnheim B 5. ingulnheim B 6.

NOTÆ.

^a Cf. Einhardi Historiam translationis SS. Marcellini et Petri lib. iv, num. 75. Bolland. Act. SS. Jun. 2, pag. 201. Ibi Georgius hic qui . . . in Aquensi palatio organum, quod Græce hydraulica vocatur, mirifica arte composuit, postea rector

D monasterii S. Salvii in vico Valentianis constitutus esse traditur.

^b Vicus Ausonensis, *Vich* dictus.

^c *Roda* ad fluvium Ter, ab occidente Gerundæ.

medio Octobrio veniens, generalem ibi, ut conditum erat ¹, populi sui conventum habuit, in quo et Ceadragum Abodritorum ducem, necnon et Tunglonem, qui apud eum perfidiae accusabantur, audivit: et Tunglonem quidem, accepto ab eo filio eius obside, domum redire permisit, Ceadragum vero, ceteris Abodritis dimissis, secum retinuit ², missisque ad populum Abodritorum legatis, si eum sibi vulgus regnare vellet, perquirere iussit; ipse autem Aquasgrani, ubi hiemare constituerat, profectus est. Cumque legati quos ³ ad Abodritos miserat, reversi nuntiassent, variam gentis illius super rege suo recipiendo sententiam, meliores tamen ac praestantiores ⁴ quosque de illius receptione concordare, acceptis ab eo quos Imperaverat obsidibus, in regnum suum eum fecit restitui. Dum haec aguntur, Hilduinus ⁵, abbas monasterii ⁶ sancti Dionisii martiris, Romam mittens, adiuvente precibus eius Eugenio sanctae sedis apostolicae tunc praesule ⁷, ossa beatissimi martiris Christi Sebastiani accepit, et ea apud Suessionam ⁸ civitatem in basilica sancti Medardi collocavit, ubi dum adhuc inhumata in loculo, in quo adlata fuerant ⁹, iuxta tumulum sancti Medardi iacerent, tanta signorum ac prodigiorum multitudo claruit, tanta virtutum vis in omni ¹⁰ genere sanitarum per divinam gratiam in nomine eiusdem beatissimi martiris enituit ¹¹, ut a nullo mortalium eorundem miraculorum aut numerus comprehendendi, aut varietas verbis valeat enuntiari; quorum quaedam tanti stuporis esse narrantur, ut humanae imbecillitatis fidem excederent, nisi certum esset, dominum ¹² nostrum Iesum Christum, pro quo idem beatissimus martir ¹³ passus esse dinoscitur, omnia ¹⁴ quae vult facere posse per divinam omnipotentiam ¹⁵, in qua illi omnis creatura in coelo et in terra subiecta est.

DCCCXXVII.

Imperator Helisachar presbiterum et abbatem et cum eo Hildebrandum ¹⁶ atque Donatum comites ad motus Hispanicae marcae componendos misit. Ante quorum adventum Aizo, Sarracenorum auxilio fre-

tus, multa eiusdem limitis custodibus adversa intulit, eosque adiduis incursionibus in tantum fatigavit ¹⁷, ut quidam illorum, relictis quae tueri debebant castellis, recederent. Defecit ad eum et filius Berani ¹⁸, nomine Willemundus ¹⁹, nec non ²⁰ et alii complures novarum rerum gentilicia levitate cupilli, iunctique Sarracenis ac Mauris ²¹ Ceritaniam ²² et Vallensem ²³ rapinis atque incendiis cotidie infestabant. Cumque ad sedandos ac mitigandos Gothorum atque Hispanorum in illis finibus habitantium animos Helisachar abbas cum aliis ab imperatore missus ²⁴, multa et propria industria et sociorum consilio prudenter administrasset ²⁵ Bernhardus quoque, Barcinonae comes, Aizonis insidiis et eorum qui ad eum defecerant ²⁶ calliditati ac fraudulentis machinationibus pertinacissime resisteret, atque eorum temerarios conatus irritos efficeret, exercitus a rege Sarracenorum Abdiraman ad auxilium Aizoni ferendum missus Caesaraugustam venisse nunciatur, supra quem ²⁷ Abumarvan, regis propinquus, dux constitutus, ex persuasionibus ²⁸ Aizonis haud dubiam sibi victoriam pollicebatur. Contra quem imperator filium suum Pippinum, Aquitaniae regem, cum immodicis Francorum copiis mittens, regni sui terminos tueri praecepit. Quod ita factum esset, ni ducem desidia quos Francorum exercitui praefecerat, tardius quam rerum necessitas postulabat, is quem ducebant ²⁹ ad marcam venisset exercitus. Quae tarditas in tantum noxia fuit, ut Abumarvan ³⁰, vastatis Barcinonensium ac Gerundensium agris villisque incensis, cunctis etiam quae extra urbes invenerat direptis, cum incolomi exercitu Caesaraugustam se prius reciperet, quam a nostro exercitu vel videri potuisset. Huius cladis praesagia credita sunt visae multoties in coelo acies, et ille terribilis nocturnae coruscationis in aere discursus. Imperator autem, duobus conventibus habitis, uno apud Niumagum ³¹ propter falsas Hhorici ³², filii Godofrini regis Danorum, pollicitationes, quibus se illo ad imperatoris praesentiam venturum promiserat, altero apud Compendium, in quo et annualia

VARIANTES LECTIONES.

¹ indictum 9. ² retinuit 1. *reliqui* retinuit. ³ quos abodritos 1. ⁴ optimos tamen ac praestantissimos 9. ⁵ hilduinus 9. ⁶ monasterii *deest* 9. ⁷ annuente praesule (*media desunt*) 4. 5. 6. ⁸ uessionam 1. 4. uessionem 2. uesonam 3. suessionam 5. 6. 7. *B* 5. 6. suessionam 9. *B9*. suessioniam *Chesn. Bouq.* ⁹ cum loculo vectatorio ut allatae sunt 7. *lectio ex Anonymi vita Hludowici cap. 40. derivata.* *SEMLER.* ¹⁰ omne 4. ¹¹ emicuit 9. ¹² beatissimus martir *deest* 9. ¹³ passus est, omnia 9. ¹⁴ per div. potentiam f. p. 9. est. Ipse autem venerabilis abbas praefatus Hilduinus inter plurima, quae ei augustali benignitate commissa fuerant, monasteria, habebat procurationem coenobii nobilis in prospectu urbis Suessorum, quod Clotharius, quondam rex Francorum, filiusque eius Sygebertus in honorem beatissimi Medardi confessoris Christi magnis construxerant sumptibus, in quo et eius sacratissima tumulaverant membra. Simili modo praefectus abbas post decessum Irminonis regebat locum sancti Vincentii levitae et martyris in suburbano urbis Parrhisiacae, ubi preciosus Christi confessor Germanus requiescit; quod Childebertus, rex quondam Francorum inclytus, frater praedicti regis Clotharii, aedificavit 7. ¹⁵ ildebrandum 2. hildebrandum 7. 9. ¹⁶ inc. a teo fatigavit 9. ¹⁷ berani 1. 2. 3. 4. 5. 6. *B* 5. 6. 9. heronis 9. herae 7. ¹⁸ willimundus *B* 6. ¹⁹ necnon *deest* 9. ²⁰ ac mauris *deest* 9. ²¹ missis 9. ²² administraret 9. ²³ eum fecerant 5. *B* 5. ²⁴ super quem 9. ²⁵ persuasione 9. ²⁶ ducebat 3. ²⁷ abumarvam 2. ²⁸ niomagam 2. 5. 7. *B* 5. 6. mogiogam 6. noviomagum 3. 9. ²⁹ horici 6. 9. horici 7.

NOTÆ.

^a Cerdagne.

^b Valles, vallis fertilissima 28.000 passuum longitudinis 16.000 passuum latitudinis, ad orientem

D fluminis Lobregat, e septentrione Barcinonæ. Petr. de la Marca, Marca Hispanica, pag 166.

cona suscepit, et his qui ad *marcam Hispanicam* ¹ A et *Anoſridus abbas* ²⁴ *monasterii Nonantulae Constantinopolim* missi, et a *Michaele imperatore*, sicut ipsi inde reversi retulerunt ²⁵, honorifice suscepti sunt. Imperator Iunio mense ad *Ingilunheim villam* ²⁶ venit, ibique per aliquot dies placitum habuit, in quo cum de filiis suis *Hlothario* et *Pippino* cum exercitu ad *marcam Hispanicam* mittendis consilium misset, et id quomodo fieret ordinasset, missos ²⁷ etiam *Romani pontificis*, *Quirinum primicerium* ac *Theoflactum* ²⁸ nomenclatorem, qui ad eum illo venerant, audita illorum ²⁹ legatione dimisisset, ad *villam Franconofurd* ³⁰ profectus est, ibique aliquandiu moratus, *Wormaciam* venit, atque inde ³¹ *Theodonis villam* perrexit; de quo loco *Hlotharium filium suum* cum ³² magnis *Franconorum* copiis ad *Hispanicam* B *marcam* direxit. Qui cum *Lugdunum* venisset, consedit, nuncium oppericens, qui se de *Sarracenorum* adventu faceret certiorum; in qua expectatione cum *Pippino* fratre conloquitur, et comperto quod *Sarraceni* ad *marcam* venire aut timerent aut nolent, redeunte in *Aquitaniam* fratre, ipse ad *patrem Aquasgrani* revertitur. Interea eum in *confinibus Nordmannorum* tam de foedere inter illos et *Francos* confirmando, quam de *Herioldi* rebus tractandum ³³ esset, et ad hoc totius *paene* ³⁴ *Saxoniae* comites simul cum *markionibus* ³⁵ illo convenissent, *Herioldus*, rerum gerendarum nimis cupidus, condietam et per *obsides* firmatam *pacem*, incensis ac direptis ³⁶ aliquot *Nordmannorum* villulis, inrupit. Quod audientes filii *Godofridi*, contractis subito copiis, ad *marcam* veniunt, et nostros in *ripa Aegidoriae fluminis* sedentes ac nihil tale opinantes transito flumine adorti, castris exiunt ³⁷, eisque in fugam aetis cuncta diripiunt, ac se cum omnibus copiis suis in *sua castra* recipiunt; deinde inito consilio, ut ultionem huius facti praevenerent, missa legatione ad imperatorem, quam inviti et quanta necessitate coacti id fecerint ³⁸, exposuerunt, se tamen ad satisfactionem

DCCCXXVIII.

Conventus *Aguasgrani* ¹⁷ mense *Februario* factus est, in quo cum de multis aliis causis, tum praecipue de his quae in *marca Hispanica* contigerunt, ratio habita, et legati qui exercitui praecerant culpabiles inventi, et iuxta ¹⁸ merita sua *honorum* ¹⁹ amissione multati sunt. Similiter et *Baldricus* ²⁰, dux *Feroiuliensis*, cum propter eius ignaviam *Bulgarorum* exercitus terminos *Pannoniae* ²¹ superioris in *pune* vastasset, *honoribus* quos habebat ²² privatus, et *marca* quam solus tenebat ²³, inter quatuor comites *divisa* est. *Halitgarius Camaracensis* episcopus

VARIANTES LECTIONES.

¹ *marcam hispaniam* B 5. 6. ² filii sciſcit 9. ³ nordusmannorum 2; igitur ut in *textu legendarum*. ⁴ *pannia* 1. ⁵ *bulgaricos* B 5. ⁶ *bulgaricos* eis 9. ⁷ *romanis* electus 7. 9. ⁸ unum *deest* 9. ⁹ *tituli* *deest* 9. ¹⁰ *veniret....* *examinaret* 9. ¹¹ *qualis* *esset* *deest* 9. ¹² *examinar.* 1. et m. i. de *constantinopoli* *deest* B 5. ¹³ ad *imperatorem* *deest* 9. ¹⁴ *quos* *imperator* *benigne* 9. ¹⁵ *absolvit*. Ipso tempore *Heinardus*, sui temporis prudentissimus virorum, sanctae devotionis incitatus ardore *Romam* nſit, et corpora sanctorum *Marcellini* et *Petri* annuente papa in *Franciam* fecit *transvehi*, et valde decenter in proprio territorio propriisque sumptibus recondidit. Quorum meritis hactenus ibi Dominus multa operatur virtutum miracula 7. *interpolatio ex vita Hludowici cap. 41.* ¹⁶ *translata* ibi 9. ¹⁷ *aquasgrani* 1. B 5. 6. *reliqui* *aquisgrani*. ¹⁸ *inveni* iuxta 9. ¹⁹ *merita* *honorum* 9. ²⁰ *sunt*. *Baldricus* etiam 9. ²¹ *bulgari* *fines* *pannoniae* 9. ²² *quos* *habebat* *deest* 9. ²³ *quam* *solus* *tenebat* *deest* 9. ²⁴ *abba* B 5. ²⁵ *sicut* i. i. r. *retulerunt* *deest* 9. ²⁶ *villam* *deest* 9. ²⁷ *ordinasset* *legatos* 9. ²⁸ *theoflactum* 1. ²⁹ *audita* *eorum* 9. ³⁰ *franconofurd* 4. *franconofurd* B 6. *franconofurd* 9. ³¹ et inde 9. ³² *filium* *cum* 9. ³³ *tractatum* B 5. ³⁴ *paene* 1. ³⁵ *markionibus* 1. 2. 3. B 5. *marcionibus* B 6. *markionibus* *ceteri*. ³⁶ *pacem* *rupit* *incensis*. . . *villis* 9. ³⁷ *castris* *exiunt* 1. *castris* *exiunt* 4. ³⁸ *facerent* 9.

NOTÆ.

^a In *Franciæ* partem *Germanicam*.

^b *Translationis* *historiam* ipse, qui corpora transferri curaverat, *Eginhardus* noster scripsit. (Cf. *Acta SS. Bolland. die Junii* 2.) Refert in ea, partem reliquarum jam sub *finem* *anni* *præteriti* *Michilinstadum*, indeque anno 827 die 17 *Januarii* *Mulinheimum* a se *translatam*, reliquam vero ab *Hildoino* abbate octo diebus post *Pascha* ibi *redditam* et per *restatem* *Aquisgrani* *servatam*, tandem, postquam ipse ab imperatore in *venationem* *solenennem* *profecto* *abundi* *licentiam* *acceperit*, *Mulinheimum* *advectam* *atque* *sacris*

D corporibus iterum *sociatam* *esse*. *Perfecta* *igitur*, ut supra legitur, mense *Octobri*, *translatione*, *Eginhardus* *Aquisgranum*, *ibidem* *hiematurus*, *regressus* *est*. Hinc rei *gestæ* *narrationem*, *qualem* *in* *annalibus* *et* *in* *translationis* *historia* *legimus*, *optime* *inter* *se* *coherere* *quisque* *intelligit*; et *mirari* *subit*, *doctos* *id* *viros* *qui* *annales* *nostros* *Eginhardo* *ahjudicaverunt*, *eam* *tantum* *ob* *causam* *ſugere* *potuisse*, *quod* *in* *historia* *translationis* *dies* *17* *Januarii*, *in* *annalibus* *October* *mensis* *translationis* *epocha* *ſiſtatur*.

esse paratos, et hoc in imperatoris esset ¹ arbitrio, qualiter ² ita fieret emendatum, ut de reliquo inter partes pax firma maneret. Bonifacius ³ comes, cui tutela Corsicae insulae tunc erat commissa, adsumpto secum fratre Berehario ⁴ nec non ⁵ et aliis quibusdam comitibus de Tuscia, Corsicam atque Sardiniam parva classe circumvectus, cum nullum in mari piratam invenisset, in Africam ⁶ traiecit, et inter Uticam atque Kartaginem ⁷ egressus, innumeram incolarum multitudinem subito congregatam offendit, cum qua et proelium conseruit, et quinque vel eo amplius fusam fugatamque profligavit, magnaque Afrorum multitudine prostrata, aliquantis ⁸ etiam sociorum suorum per temeritatem amissis, in naves suas se recepit, atque hoc facto ingentem Afris timorem incussit. Luna Kalendis Iulii ⁹. primo diluculo in occasu suo defecit; similiter et in ¹⁰ 8 Kalendas Ianuarii, id est in natale Domini, media nocte obscurata est ¹¹. Imperator circa missam ¹² sancti Martini Aquasgrani ¹³ ad hiemandum venit, ibique positus ¹⁴, totum hiberni temporis spatium in diversis conventibus ob necessaria regni negotia congregatis impendit.

* [Ferunt in regione Wasconiae trans Garumnam fluvium in pago Aginense annonam pluere de coelo similem frumento, sed paululum breviora ac rotundiora grana habere, de qua domno imperatori adlatum est ad Aquis palatium 7. B. 8. 9. 12.]

DCCCXXIX.

Post exactam hiemem in ipso sancto ¹⁵ quadragesimali ieiunio, paucis ante sanctum pascha diebus, Aquasgrani ¹⁶ terrae motus noctu factus, ventusque ¹⁷ tam vehemens coortus ¹⁸, ut non solum humiliores domos, verum etiam ipsam sanctae Dei genitricis basilicam, quam capellam vocant, tegulis plumbeis

TECTAM, ex parte non modica denudaret. Imperator vero ¹⁹ in diversis occupationibus usque ad Kalendas Iulii. ²⁰ Aquasgrani ²¹ moratus, tandem ad generalem conventum Wormaciae habendum cum comitatu suo mense Augusto statuti proficisci. Sed priusquam inde promoveret ²², nuntium accepit, Nordmannos velle transalbanam Saxoniae regionem invadere, atque exercitum eorum ²³ qui hoc facturus esset, nostris finibus adpropinquare. Quo nuncio commotus, misit in omnes Franciae partes ²⁴, et iussit ut cum summa ²⁵ festinatione tota populi sui generalitas ²⁶ post se in Saxoniam veniret, indicans simul velle se apud Novesium ²⁷ a medio circiter ²⁸ Iulio Rhenum transire. Sed ubi vana ²⁹ esse compererat, quae de Nordmannis fama disperserat ³⁰, sicut prius dispositum habebat ³¹, medio mense ³² Augusto Wormaciam venit, ibique habito generali conventu, et oblata sibi annua dona solemniter ³³ suscepit, et legationes plurimas, quae tam de Roma et Benevento, quam de aliis longinquis terris ad eum venerant, audivit atque ³⁴ absolvit. Hlotharium quoque filium suum ³⁵, finito illo ³⁶ conventu, in Italiam direxit ³⁷, ac Bernhardum comitem Barcinonae, qui eatenus in marca Hispaniae praesidebat, camararium ³⁸ in palatio suo constituit. Aliis etiam causis ³⁹, quae ad illius placiti completionem pertinere videbantur, congruo modo dispositis atque completis, populoque ad sua ire dimisso, ipse ad autumnalis venationis exercitium Franconovurdum ⁴⁰ villam profectus est; qua transacta, ad hiemandum Aquasgrani reversus est, ubi et missam sancti Martini ac festivitatem beati Andreae ⁴¹ apostoli, necnon et ipsum sacrosanctum ⁴² dominicae nativitatis diem cum magna laetitia et exultatione celebravit ⁴³.

VARIANTES LECTIONES.

¹ esse 9. ² quatenus 9. ³ bonifacius 3. B. 3. ⁴ berethario 3. berchario 7. 9. bernhario 4. berenharo B. 6. bernhardo 5. 6. ⁵ nec non deest 9. ⁶ in mari p. i. in afri deest B. 6. ⁷ et Carthaginem 9. atque c. 6. atque chartaginem 2. atque cartaginem B. 6. ⁸ aliquot 9. ⁹ kal. iunii 9. ¹⁰ et VIII. 9. ¹¹ circa solemnitatem sancti 9. ¹² aquisgrani 6. B. 5. ¹³ positus deest 9. ¹⁴ sancto deest 9. ¹⁵ aquasgrani 1. B. 6. ¹⁶ coortus est 9. ¹⁷ vero deest 9. ¹⁸ iunii 4. 6. ¹⁹ aquasgrani 1. 6. B. 5. 6. ²⁰ moveret 9. ²¹ eorum deest 9. ²² franciae regiones 9. ²³ ut summa 9. ²⁴ sui multitudo in 9. ²⁵ novensium 4. noviensium 5. 6. ²⁶ circiter deest 9. ²⁷ vanam 9. ²⁸ dispersa erat 9. ²⁹ sicut constituerat 9. ³⁰ mense deest 9. ³¹ solemniter deest 9. ³² longinquis regionibus venerant et audivit et 9. ³³ suum deest 9. ³⁴ illo deest 9. ³⁵ italiam misit 9. ³⁶ camararium 1. 2. 4. 6. B. 5. 6. ³⁷ franconouardum 2. franconouard 4. franconofurdum 6. B. 5. franconofurdum B. 6. ad franconofurd 9. in franconofurd 7. francofurdum 5. ³⁸ reversus ibidem sancti martini atque beati andreae 9. ³⁹ sacrum sanctum 2.

NOTÆ.

^a *Neus* contra Düsseldorf
^b Carolo filio suo partem regni tribuit. Cf. Thegani cap. 35.
^c Hæc ultima, quibus Eginhardus Aquis interfuit;

D nam mense Martio anni sequentis, post rebellionem Compendii ortam, Seligenstadum recedendi veniam petivit atque accepit, ita ut Annalium et vitæ ejus publicæ idem sit terminus.

EGINHARDI * EPISTOLÆ.

EPISTOLA PRIMA.

AD ANSGIBUM ^b.

Dilectissimo in Christo fratri, Ansgio venerabili, sempiternam in Domino salutem.

Obsecro dilectionem tuam ut, non graviter, sed potius misericorditer et amabiliter, accipere digneris quod apud te ^c pro necessitate quondam hominis nostri, nunc autem hominis domni Hlotharii, apud te intercedo, ut eum beneficium, quod ego illi dedi, sub qualicunque lege, sicut tibi placuerit, habere permittas, usque dum nos illi de altero beneficio, ex largitate dominorum nostrorum, aliquam consolationem, Domino adjuvante, facere poterimus. Habebitis me magis promptum atque devotum ad vestram voluntatem atque utilitatem perficiendam, si meas petitiones in hac causa adimplere dignamini. Opto semper bene valeatis in Domino.

EPISTOLA II.

AD GOZBERTUM ABBATEM. ^d

Religioso Christi famulo Gozberto, venerabili abbati, Eginhardus peccator.

Precor ut sanctitas vestra cognoscere dignetur de causa hominis istius, nomine Bebonis, quod ego beneficium illi dedi de monasterio ^e S. Chlodowaldi propter hoc qui mihi bene serviebat. Sed postquam eum domno Hlothario commendavi, impetravi a domino imperatore ut ei confirmationem faceret de eodem beneficio ad dies vitæ suæ. Propter hoc rogo et obsecro dilectionem vestram ne illi permittatis aliquid impedimentum fieri de ipso beneficio, donec nos, Domino volente, vobiscum loquamur. Hæc ideo vobis mando, quia cognosco quorundam hominum pravam voluntatem et infinitam cupiditatem, qui de proximorum damnis nullam habent curam, in eo quod suæ avidissimæ cupiditati satisfacere valeant. Opto ut semper valeatis [in Domino].

EPISTOLA III.

AD AMALHARIUM ^f

Reverentissimo Christi famulo Amalharo, Eginhardus peccator.

* Has epistolas ex vetusto codice ms. Landinensi primum vulgavit Andreas Chesnius tom. II script. Franc. pag. 695. In illis edendis nulla servatur ratio temporum. Eginhardus, cœlibatu cum uxore longa servato, plures rexit abbatias. Obiisse creditur anno 839.

^b Ansgisus ex nobili Francorum prosapia originem ducens, Fluviacense S. Geremari cœnobium a Carolo Magno anno 807 precario accepit. Anno 817 Luxovience monasterium ei commissum est, et anno 825 Fontanellense, cedente Eginhardo. Obiit anno 835.

^c Sic codex et edit.; sed juxta dominum Teulet redundant hæc voces, *apud te*, quia paucis interpositis vocibus sunt repetita.

^d Gosbertus abbas S. Galli anno 816 electus, anno 857 vel insequente mortuus est.

^e Hoc de monasterio S. Clodowaldi prope Parisios

A Nescio quis prævenit adventum pueri vestri, qui mihi litteras vestras attulit, et effecit ut tibi mandaret ^g.... quatenus proximo Palmarum die ad imperatorem venisses. Sed postquam ^h litteras vestras accepi, et imperatorem, de his quæ voluisti, interrogavi, præcepit mihi vobis scribere ut sanctom Paschæ diem domi celebrassetis, et cæterum comitatum vestrum post vos venire juberetis, eo modo ut, quando ille ad vos in palatio venisset, mandatis acceptis, et ratione ⁱ legationis vestræ vobis insinuata, sine mora iter vestrum aggredi valeatis. Opto ut semper bene valeatis in Domino.

EPISTOLA IV.

AD OTGARIUM ^j ARCHIEPISCOPUM.

B Domino sancto et merito venerabili Otgario, reverendo archiepiscopo, Eginhardus peccator.

Frater iste, nomine Werdricus, de congregatione S. Bonifacii ^k est, et conversatur apud nos per licentiam abbatis sui, pro eo quod noster propinquus est. Quem ideo nunc ad vos mittimus, ut eum ad diaconatus officium ordinare jubeatis, si videritis hoc canonice fieri posse per talem rationem, quæ continetur in epistola abbatis ejus, quam nuper ad me, cum eum de eadem causa consulerem atque rogarem, direxit; quam etiam vobis per eundem fratrem ad legendum unisi, in qua, ut arbitror, statim intelligere potestis utrum illa consecratio modo fieri possit, an in aliud tempus differenda sit. Oro et opto ut sanctitatem vestram, sibi devote servientem, superna gratia semper et ubique custodiat, sanctissime ac reverentissime pater.

EPISTOLA V.

AD JACOBUM EPISCOPUM ^l.

Venerabili in Christo Jacobo, reverentissimo episcopo, Eginhardus peccator.

Iste clericus, nomine Otmarus, detulit mihi litteras sanctitatis vestræ, in quibus me rogastis ut eidem clerico licentiam darem vobiscum manendi, qui in hac regione et natus et nutritus est. Et ego quali-

sito vix potest intelligi.

^f Hic Amalarius esse videtur Mettensis presbyter, qui libros quatuor de divinis seu ecclesiasticis Officiis, et alterum de ordine psalmodum seu antiphonariorum scripsit.

^g Vel potius *mandarem*. Pro punctis supplevit dom. Teulet, vocem, *cito*.

^h Ante has voces, *litteras vestras*, addit Teulet *istas* ex codice.

ⁱ Amalarius anno 827 ad Gregorium papam quartum a Ludovico Pio missus est, ut ipse scribit in prologo ad Antiphonarium.

^j Otgarius seu Autcarius ex abbate Veissenburgensi Moguntinus archiepiscopus anno 826 consecratus est. Vivere desiit anno 847.

^k Ill est, de cœnobio Fuldensi.

^l Ex codice Laudunensi quinta epistola adjecit Teulet hunc titulum, *De ordinatione*.

tatem causæ considerans, decrevi assensum præbere A petitioni vestræ, eo videlicet modo, ut idem clericus, cum suis fratribus et matre, sicut rogastis, licentiam habeant vobiscum manendi, et censum suum annis singulis persolvant ad S. Servatium, sicut eis a fratribus nostris constitutum est. De ordinatione vero ejusdem clerici in vestra sit potestate, ut inde faciatis quicquid vobis optimum esse videbitur: quia vos et mores et conversationem illius cognoscitis, et scitis utrum ad aliquem ordinem sacrum suscipiendum B idoneus sit. Opto sanctitatem vestram, nostri memorem, semper in Christo bene valere.

EPISTOLA VI.

AD EGILOLFUM C ET HUBERTUM.

Dilectissimis in Christo fratribus et devotis Christi famulis, Egilolfo et Huberto, æternam in Domino salutem.

Scio vos non latere quod bonæ memoriæ Wolfgarius episcopus d, me petente, beneficiavit homini nostro Gerberto, in pago Dubargawe, in loco qui dicitur Asgbah, de ratione S. Kiliani, mansos III et mancipia XII. Sed quia in hoc diutius manere non potuit, nisi dum ille in corpore vixit, precor benignitatem vestram ut memoratum Gerbertum illud beneficium habere permittatis, sicut modo habuit, usque dum in hac sede episcopus fuerit ordinatus; et inter me et illum convenerit quid de ipso beneficio fieri debeat in futurum. Opto ut semper bene valeatis in Domino.

EPISTOLA VII.

AD POPPONEM COMITEM.

Magnifico et honorabili atque illustri viro Popponi glorioso e comiti, Eginhardus in Domino salutem.

Homines f confugerunt ad limina beatorum Christi martyrum Marcellini et Petri, fatentes se culpabiles esse, qui in presentia vestra convicti fuerunt quodam g furto quod commiserunt furando feramina in dominica foreste h: cujus partem compositionis jam solverunt, et adhuc solvere i, sed, ut asserunt, non habent unde solvere propter paupertatem suam. Proinde precamur benignitatem vestram ut eis, propter amorem Christi martyrum ad quos confugerunt, in quantum possibile est, parcere dignemini, ne penitus pereant per hujusmodi culpam, sed potius sentiant sibi apud vos profuisse quod ad sanctorum martyrum sepulcra confugerunt. Opto ut semper bene valeatis in Domino.

a Id est, S. Servatii monasterio Trajectensi ad Mosam.

b D. Teulet habet: *ad aliquam ordinationem sacram suscipiendam.*

c Forte legendum *Heistolpium*, qui erat archiepiscopus Moguntinus, cujus suffraganeus Humbertus episcopus Wirziburgensis.

d Is erat Wirziburgensis episcopus, cui forte successit Humbertus.

e D. Teulet habet ex codice, *gratioso.*

f Ante homines addidit Teulet hæc verba: *aut pauperes.*

g Ante quodam, idem doctus addit *de.*

h Sic codex, sed Teulet *foresta.*

EPISTOLA VIII.

AD OTGARIIUM ARCHIEPISCOPUM.

Domino sancto et merito venerabili Otgario j, reverendissimo episcopo.

Presbyter quidam, nomine Hruodradus, venit ad me dicens se esse de fisco vestro Manniaco, et accepisse licentiam a chorepiscopo vestro et cæteris fratribus Romam pergendi, et hoc in mense martio; sed post, cum venisset ad Mogontiacum, non potuisse invenire homines cum quibus illud iter peragere potuisset: ac propter hoc divertit ad quemdam pagensem nostrum, qui ei cognitus fuerat, nomine Hildebertus, et mansit apud eum donec inveniret homines Romam euntes; quos se nunc inventos habere dicit, et rogavit me ut apud vos impetrarem ei licentiam illud iter peragendi. Vult enim, sicut ipse asserit, illud iter quam celerissime potuerit, peragere, et ad locum suum reverti. Propter hæc precor sanctitatem vestram ut ei, sicut ipse rogat, licentiam donare dignemini, et ut illi non noceat quod tamdiu inter vias moratus est, quia, multis impedimentis accidentibus, invitatus fecit quod eundem dare non potuit. Optamus sanctitatem vestram, nostræ imbecillitatis memorem, semper in Christo bene valere, sanctissime ac reverentissime patem.

EPISTOLA IX.

AD GEBONIUM k PALATII COMITEM.

Dilectissimo fratri Gebonio, glorioso comiti palatii, Eginhardus in Domino salutem.

Rogo dilectionem vestram ut hunc pagensem nostrum, nomine David, necessitates suas tibi conferre volentem, exaudire digneris; et, si causam ejus rationabilem esse cognoveris, locum ei facias ad domnum imperatorem se reclamare. Est enim idem homo domni Hutharii l; et ideo, non tantum propter petitionem meam, sed propter honorem et amorem senioris sui, debes illum adjuvare. Opto ut te sanum et incolumem cito videre merear.

EPISTOLA X.

AD HETTI m ARCHIEPISCOPUM.

Domino sancto et merito venerabili Hetti, reverentissimo archiepiscopo, Eginhardus peccator.

Sicut ex litteris sanctitatis vestræ vos velle cognovimus, ita sine dilatione facere curavimus, mittendo videlicet vobis reliquias, quas vos habere velle ad dedicationem novæ basilicæ vestræ scripsistis. Et quidem libenter id fecimus, qui talem fiduciam in vobis habemus, ut quæcumque particula

i *Deberent supplet Teulet, et codex fert debberem.* Editi hanc vocem omiserunt.

j Post D. Bouquetium et Teulet ad Otgarium directam fuisse hanc epistolam putavimus. Prior edidit ut codex ms. *Domino sancto R. G. R. G. rever.*

k Fortasse ille est Gibalmus, qui ex comite monachum induit in Rhemensi S. Remigii cœnobio.

l Teulet, *Hlotharii.*

m Hetti ex abbate Mediolanensi factus est Troviro- rum antistes anno 814. Mabillonius qui libro xxxiii *Annal. Bened.*, num. 60, in anno 847 ejus obitum collocat, illum differt usque ad annum 851, lib. xxxiv, num. 35.

de sacris beatorum martyrum cineribus ad vos pervenerit, talis ei honor exhibeatur, qualem totis eorum corporibus exhibere debueramus, nisi desidia et negligentia a debito illis honore retardaret. Quod autem per nos cognoscere vcluistis, minime vos de his certiores reddere valeamus, quia pene nihil inde ad nostram notitiam scietis pervenire; neque nos de his magnopere curiosi sumus de quorum cognitione nullam utilitatem et parvam percipimus voluptatem. Optamus sanctitatem vestram, nostræ inbecillitatis memorem, in Christo semper bene valere, sanctissime et reverentissime pater.

EPISTOLA XI.

AD HRUOTBERTUM COMITEM.

Magnifico et honorabili atque illustri viro Hruotberto, glorioso comiti, æternam in Domino salutem.

Rogo benignitatem vestram ut mihi mandare dignemini quid vobis placeat vel ^a, ut modo fieri debeat de causa Alahfridi, hominis nostri, utrum ex toto dimittenda sit, an ille adhuc sperare debeat quod ^b ad suam justitiam, per vestrum adjutorium, pervenire mereatur. Nam ego totam causam, et qualiter a vobis per veraces homines inquisita est, simul cum Adalharo et Gebuino comitibus palatii, domno imperatori indicavi: et ille respondit mihi, mirum sibi videri cur illa causa jam finita non fuisset. Ideo precor dilectionem vestram ut non mihi mandare dedignemini ^c, quid predictus homo noster de ipsa sua causa facere debeat. Opto ut semper bene valeatis in Domino.

EPISTOLA XII.

AD LIUTHARDUM PRESBYTERUM ET EREMBERTUM VICEDOMINUM.

In Christi nomine, Eginhardus abbas, Liuthardo presbytero et Eremberto vicedomino, fidelibus nostris, in Domino salutem.

Notum sit vobis quod nos Willibaldo presbytero, fideli, ut credimus, nostro, injunctum habemus ut censum nostrum recipiat ab hominibus nostris, tam apud S. Bavonem quam in Blandinio monasterio. Propter hoc mittimus illum ad vos, quia volumus ut ei adjutorium faciatis ut eundem censum et pleniter et in bono argento recipiat ^d. Opto ut semper bene valeatis in Domino.

EPISTOLA XIII.

AD POPPONEM COMITEM.

Magnifico et honorabili atque illustri viro Popponi, glorioso comiti, Eginhardus sempiternam in Domino salutem.

Dictum est mihi quod me rogasses ut de tribus capitulis te certum facerem: quod utique mihi ad

^a Codex et Teulet comma et vocem *vel* non habent.

^b Teulet *ut*.

^c Melius habet Teulet, *Ut nunc mihi mandare dignemini*.

^d D. Teulet hunc locum in editis turbatum et a Dom. Bouquetio omissum sic restituit: *Et cum receptus fuerit, volumus ut vos illum ad hoc adjuvetis ut eum ad nos perferre valeat*.

A faciendum de uno illorum difficile est, id est, femina, quam tu melius quam ego nosti, si a te, sine culpa, in conjugium possit assumi. Nam de dispensa, quam in Aquis accepistis, nullam volo aliam retributionem nisi amicitiam tuam. De Jopila vero, quando insimul fuerimus locuti, juxta quod tunc inter nos convenerit, facere paratus sum: et ideo tibi modo plura per litteras meas indicare non possum. Opto ut semper bene valeas in Domino.

EPISTOLA XIV.

AD GERWARDUM BIBLIOTHECARIUM.

Dilectissimo fratri Gerwardo, Eginhardus sempiternam in Domino salutem.

Dubium mihi est utrum de te sentire debeam, quod aut litteras meas non intellexisses, aut de periculo meo non curasses? Sed facilius in eum sensum adducar ^f ut arbitrer propter aliquas occupationes scripta mea a te parum diligenter lecta et intellecta fuisse, quam ut credam charitatem tuam comminati mihi periculi curam non habuisse. Hortaris enim, imo consilium das, ut, omissis martyrum excubiis, quibus indesinenter a lesse et interesse jussus sum, palatium petam; cum mihi septem dierum absentia pœnalis futura denuntiata sit: quæ non solum in mora in palatio facienda, sed ne in itinere, quod ad palatium pergendum est, caveri potest, præsertim a me qui, tam propter viæ difficultatem quam corporis imbecillam valetudinem, raro celerius quam septem dierum spatio de Aquis ad martyrum limina potui pervenire. Sed jam nunc rogo atque obnixè deprecor ut scriptum, quod tibi misi, iterum relegere atque intelligere ^g, mihi que, sic ut te jam dudum per litteras meas rogavi, quid tibi de illa revelatione atque mandatis, quibus obstrictus sum, videatur, rescribere non graveris. Non deerunt perlatores, si hoc quod scripseris Bonotto, vicedomino nostro, mittere volueris. Opto vos semper bene in Domino valere ^h, charissime atque amantissime frater et domine.

EPISTOLA XV.

IN PERSONA BOMÆ AD BLIDTHRUT.

Dilectissimæ sorori Blidthrut, Boma ⁱ amica et bene cupiens tua, æternam in Domino salutem.

Quidam servus vester de Makcsbah, nomine Wenilo, quamdam liberam feminam accepit sibi in conjugium, et modo timendo iram vestram, simul et domini sui Albini, confugit ad limina sanctorum Marcellini et Petri. Pro quo rogo charitatem tuam ut mea vice apud illum intercedere digneris, quatenus ei liceat, cum sua et tua gratia, feminam illam quam accepit, habere. Opto ut semper bene valeatis ^j.

^g Gerwardus iste bibliothecarius erat palatii.

^f Codex, *adducor*.

^h D. Teulet, *addit velis*.

ⁱ Teulet habet ex codice, *opto ut semper bene valeas*.

^j Petzsius, hic pro *Boma, Inma*, nomen Eginhardi uxoris, legendum putat.

^k Teulet addit, *in Domino*.

EPISTOLA XVI.

AD HATTONEM COMITEM.

Dilectissimo amico nostro Hattoni, glorioso comiti, Eginhardus æternam in Domino salutem.

Quidam homo vester, nomine Hunno, venit ad limina sanctorum Marcellini et Petri, veniam postulans pro eo quod conservam suam, ancillam vestram, sibi in conjugium sociasset sine vestra jussione. Propter hoc precamur benignitatem vestram ut a vobis indulgentiam de hoc facto percipere mereatur, si delictum ejus venia dignum fuerit inventum. Opto ut semper bene valeatis in Domino.

EPISTOLA XVII

AD HRABANUM^a ABBATEM.

Reverentissimo Christi famulo Hrabano, venerabili abbati, Eginhardus peccator.

Quidam homo vester, nomine Gundhartus, rogavit nos pro se apud vestram sanctitatem intercedere, ut, sine offensione vestra, immo cum gratia vestra, sibi liceat iter exercitiale, quod præsentis tempore agendum est, omittere, ac domi manere^b; asserens se ad hanc remansionem magna cogi necessitate, pro eo quod faidosus sit, et cum inimicis suis et his, qui vite ejus insidiantur, hoc iter agere non audeat, præsertim cum illo comite, cum quo ire jubeatur, quem sibi dicit esse inimicissimum. Ideo rogat ut eum in tantum periculum vestræ jussionis auctoritas non impellat: sibi curæ esse, seque providere ut cum exactore heribanni, si venerit, et cum compellaverit, sine vestro labore se pacifcet. Non vos rogarem de hac causa, nisi angustias ejus atque pericula comperta haberem. Opto ut semper bene valeatis.

EPISTOLA XVIII.

AD MARCHRADUM VICEDOMINUM.

Dilecto amico nostro Marchrado, e vicedomino, Eginhardus æternam in Domino salutem.

Duo servi S. Martini, de villa Hedabach, nomine Willirannus et Otbertus, fugerunt^d ad limina beatorum Christi martyrum Marcellini et Petri, pro eo quod frater eorum quemdam socium suum occidisset: rogantes ut eis liceat solvere illum werogeldum pro fratre suo, et ut ei membra perdonentur. Proinde rogamus dilectionem tuam ut, in quantum possibile est, ei parcere digneris propter amorem Dei et sanctorum ejus, ad quorum limina confugerunt. Opto ut semper bene valeas in Domino.

EPISTOLA XIX.

IN PERSONA HLUDOWICI IMPERATORIS, AD G. COMITEM.

In nomine Domini Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi, Hludovicus, divina ordinante providentia, imperator augustus, G. comiti.

^a Rabanus abbas Fuldensis factus anno 822, Otgaro in episcopatu Moguntiacensi successit anno 847.

^b Teulet, *remanere*.

^c Teulet addit *glorioso*.

^d Teulet, *confugerunt*.

A Notum sit tibi quia volumus ut, quando hæc epistola nostra ad te venerit, statim sine ulla dilatione, præpares te ad hoc ut, xv kal. januarii, id est vi diebus ante Natale Domini, obviam misso nostro H. venias in villa nostra quæ dicitur Heilambrunno: et quidquid ille tibi de verbo nostro, simul cum aliis comitibus et fidelibus nostris, ad faciendum injunxerit, facere studeas, et taliter exinde agas, qualiter in tua fidelitate bonam habemus fiduciam. Bene vale.

EPISTOLA XX.

IN PERSONA HLUDOWICI IMPERATORIS, AD H. EJUS FIDELIEM.

In nomine Domini Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi, Hludovicus, ordinante divina providentia, imperator augustus, H. fideli nostro.

B Notum sit tibi quod volumus ut unum de filiis tuis, vasallis nostris, quem tu noveris quod hoc melius facere possit, præparatum esse jubeas, ut, quando R. comes et H. missus noster per illum nobis aliquid mandare voluerint, sine mora vel tarditate, ad Turones pergere possit; quia ibi aut nos ipsos, aut dilectam conjugem nostram, Domino volente, inventurus est. Vide ut nullam exinde habeas negligentiam, si gratiam nostram velis habere. Opto ut semper bene valeas in Domino.

EPISTOLA XXI.

IN PERSONA HLUDOWICI IMPERATORIS, AD T. EJUS FIDELIEM.

C In nomine Domini Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi, Hludovicus, divina ordinante providentia, imperator augustus, T. fideli nostro.

Notum sit tibi quod volumus ut ad hoc te præpares ut, quandocumque HRT. comes et H. missus noster per te nobis aliquid mandare voluerint, statim, sine mora vel aliqua tarditate, cum ipso mandato, ad Turonos^f pergere possis: quia ibi aut nos ipsos, aut dilectam conjugem nostram, Domino volente, inventurus es. Vide ut nullam exinde habeas negligentiam, si gratiam nostram velis habere.

EPISTOLA XXII.

AD A. MISSUM DOMINICUM.

Dilecto fratri et amico A. misso dominico, Eginhardus sempiternam in Domino salutem.

Putabam tibi bene cognitum esse quod homines nostri, quos in istis partibus habemus, secundam ordinationem et jussionem domni imperatoris, ad custodiam maritimam fuerunt non solum eo tempore, quando illi . . . oriam^g profectus est, sed etiam quando Aurelianos perrexit. Et ideo non videtur mihi justum esse ut heribannum solvere debeant, qui non aliubi fuerunt, nisi ubi ipse imperator præcepit. Et ideo precor dilectionem tuam ut nobis spatium inde dones, donec domnus imperator venerit, et

^e Sic codex; at Teulet habet *Hrotbertus*.

^f Melius, Teulet, *Turones*.

^g Teulet putat has litteras *oriam* esse finem nominis alicujus civitatis vel regionis et supplendum esse *Bajo*, et ita legendum foret *Bajorianam*.

nos illam admonebimus de jussione sua, et ille tunc A præceperit qualiter illi placuerit. Opto ut semper bene valeatis in Domino.

EPISTOLA XXIII.

AD VICEDOMINUM SUUM.

In Christi nomine, abbas Eginhardus vicedomino et fideli nostro salutem.

Notum sit quia volumus ut homines aliquos mittas ad Aquas, qui mansiones nostras emendent atque restaurent, et ea, quæ nobis ibi necessaria sunt ad habendum, id est farinam, bracem, vinum, formatem, et cætera, secundum consuetudinem, tempore opportuno illuc venire facias. Boves vero, qui occidendi sunt, volumus ut facias ad Ludinacam venire, et ibi occidere: unum ex his volumus ut dari facias B Hruotlounge, et illa minutalia atque interanea, quæ ad nostrum opus servari non possunt, volumus ut dentur ad illam familiam quæ ibidem est. Nos vero, Domino adjuvante, si vita comes fuerit, volumus, circa missam sancti Martini, ad palatium venire: et ideo volumus ut hæc omnia junioribus etiam nota facias, cisque ex verbo nostro præcipias ut similiter de expensa nostra faciant, sicut te facere præcipimus. Bene vale.

EPISTOLA XXIV.

AD QUEMDAM MINISTRUM SUUM.

In Christi nomine, Eginhardus, dictus abbas, N. in Domino salutem.

Notum tibi facimus quod cera indigemus ad servitium nostrum, et hoc in istis locis recuperare non possumus, quia parvus proventus mellis fuit per hos duos annos in istis regionibus. Ideo volumus ut tractes atque consideres cum N. qualiter, si fieri potest, unam saunatam^a faciatis simul cum vasallis nostris, qui ad nos de istis partibus, post missam sancti Bavonis, revertuntur. Bene vale et ora pro nobis.

EPISTOLA XXV.

AD N. EPISCOPUM.

Domino sancto et merito venerabili N., reverendo, Eginhardus peccator.

Quidam servus Sanctæ Mariæ, nomine N., ad vestræ sanctitatis pertinens potestatem, venit ad limina beatorum Christi martyrum Marcellini et Petri, pro scelere quod commisit interficiendo socium suum propter scandalum quod inter eos fuit exortum. Proinde precamur sanctitatem vestram ut, ob reverentiam eorumdem martyrum, ad quorum limina confugit, ei parcere dignemini, ut, indulta membrorum integritate, verberumque pœna, liceat illi solutione pecuniæ componere atque emendare quod mala voluntate commisit. Optamus sanctitatem vestram semper in Christo bene valere, sanctissime ac reverentissime pater.

^a Teulet addit, nobis venire.

^b Sic D. Bouq.; at Teulet Einhardus U. suo salutem.

EPISTOLA XXVI.

AD AMICUM SUUM U.

Ev. SS. b.

Frumoldus filius N. comitis, cujus N. sororem habet, magis infirmitate quam senectute confectus — nam continuo ac gravi pedum dolore vexatur — habet beneficium non grande in Burgundia, in pago Genawense, ubi pater ejus comes fuit, et timet illud perdere, nisi vestra benignitas illi opituletur, eo quod præ infirmitate^c qua premitur, ad palatium venire non potest. Idcirco precatur ut, in ista necessitate, domnum imperatorem rogare dignemini, ut permittat se habere beneficium, quod avus ejus illi concessit, et pater habere permisit, quousque, viribus receptis, ad ejus præsentiam venerit ac se solemniter more commendaverit. Bene vale, igulorum amatissime, sic optet^d igulus tuus vetulus et infirmus.

EPISTOLA XXVII.

AD N. COMITEM.

Magnifico et honorabili atque illustri viro N. glorioso comiti, Eginhardus sempiternam in Domino salutem.

N. vassus dominicus, frater uxoris N. comitis, morbo pedum et senectute gravis, volebat venire ad domnum imperatorem: sed non potuit propter infirmitatem suam. Cum primum potuerit, venit ad servitium ejus. Interim postulat ut sibi liceat beneficium suum habere, quod ei domnus Karolus imperator dedit in Burgundia, in pago Genawense, usque dum ille ad præsentiam ejus venerit, ac se in manus ejus commendaverit. Mihi quoque rectum et utile videtur ut ita fiat, sicut ipse desiderat, quia vir bonus ac prudens est, et bonæ famæ inter vicinos suos, et vos bene facietis, si eum in hac re adjuvare dignemini. Opto ut semper bene valeatis in Domino.

EPISTOLA XXVIII.

AD N. COMITEM.

Magnifico et honorabili atque illustri N. glorioso comiti, Eginhardus æternam in Domino salutem.

Rogo benignitatem vestram ut hunc juvenem N. apud domnum imperatorem adjuvare dignemini, ut beneficium, quod ipse et frater suus habent, non perdant. Habent enim in pago Turnacense^e mansos xv, et ultra Hrenum mansos v. Ipse vult cum beneficio quod in Tornacense est, servire domno imperatori, et ut frater suus, cum illo quod ultra Hrenum est, se ad N. commendat, et tamen committere illud beneficium totum habeant: sed ille non vult ei ad hoc consentire, nisi domnus imperator illi præcipiat. Nam nisi hoc factum fuerit, perdunt illud beneficium quod ultra Hrenum habent. Ideo precatur bonitatem vestram ut inde domnum imperatorem rogare dignemini, ut fratrem ejus sic facere jubcat: et ipse paratus est facere firmitatem,

^c Codex et Teulet, propter infirmitatem.

^d Teulet, Optat.

^e Sic codex; Teulet, Tornacense.

qualem domino imperatori placuerit, quod beneficium suum communiter cum fratre suo habere non vult semper ^a. Opto ut semper bene valeatis in Domino.

EPISTOLA XXIX.

AD N. SACERDOTEM.

Domino sancto et merito venerabili N. summi Dei sacerdoti, Eginhardus peccator.

Venientem ad nos Eburonem, propinquum et fidelem vestrum gratanti animo suscepimus, existimantes eum diutius apud nos esse mansurum. Sed quia ille ad vos redire festinat, nolimus illum sine litteris nostris dimittere, ne si vacuis manibus rediret, ad nos non venisse putaretur. De his tamen causis, unde se certi aliquid ad vos allaturum existimavit, nihil vobis certi significare, aut per illum indicare possum, quia mutatio rerum, quæ nuper in hoc regno facta est, in tantum nos conturbavit, ut penitus ignoremus quid agere debeamus, nisi ut, secundum verba Josaphat, oculos nostros ad Dominum dirigamus; et, juxta verba Philonis, impleretur divinum, quando humanum cessat auxilium. Ipsum autem latorem præsentium Eburonem, quamvis nobis ^b propinquus sit, charissimum, vestræ dilectioni ^c commendamus. Confidimus enim in Deo, licet nunc fieri non posset, quod eum iterum, opitulante divina clementia, lætum et hilarem, opportuno tempore, ad vos remittere debemus. Optamus ut sanctitatem vestram, bene valentem et nostri memorem, divina gratia semper et ubique custodiat.

EPISTOLA XXX.

AD VUSSINUM FILIUM SUUM.

Charissimo filio ^d Vussino in Domino salutem.

Vereor namque, fili, et valde metuo quod, relicto ovili, nec tui nec mei memor esse debeas: quia juvenis immatura, nisi frenis disciplinæ coercita, haud facile per justitiæ incedit vias. Quamobrem, mi nate, stude probos æmulari mores, et quem te semper sequi hortabar, ne ullo pacto offensum habere velis: sed professionis ^e tuæ memor, quantum ipse annuerit, cui te totum commisisti, ejus mandatis insiste discendis. His edoctus, et in opere eorum assuetus, nullo vitalis scientiæ commodo carebis. Sicut te præsens monui, in studio discendi te ^d exerce, et quidquid ex ipso lucidissimo et abundantissimo magni oratoris ingenio assequi nobilis scientiæ potueris, nihil intactum relinque: maxime autem probos mores illius, quibus excellit, imitari memento; quoniam grammatica et rhetorica, cæteraque liberalium artium studia, vana sunt, et valde

^a Teulet habere vult semper; ... expungit vocem non.

^b Teulet, vobis.

^c Idem, electioni

^d Vussinum Eginhardus ex Imma conjuge suscepit.

^e Ex his verbis colligit Mabillonius Vussinum monachum fuisse, forte in monasterio Selingestadiensi,

nociva servis Dei, nisi per gratiam divinam bonis moribus subesse noscantur: quia scientia inflat, charitas vero ædificat. Melius mihi quidem est ut te mortuum videre contingat, quam inflatum et scattentem vitium. Non enim Salvator a se miraculorum facta, sed mansuetudinem et cordis humilitatem discere præcepit. Quid plura? Sæpe hæc et alia hujusmodi a me audisti. Utinam aliquando contingat istis delectari, quibus munditia cordis corporisque, per Dei auxilium, assequitur. Misi igitur tibi verba et nomina obscura ex libris Vitruvii, quæ ad præsens occurrere poterant, ut eorum notitiam ibidem perquireres. Et credo quod eorum maxima pars tibi demonstrari possit in capsella, quam dominus F. columnis eburneis, ad instar antiquorum operum, fabricavit. Et propter illud quod Vitruvius nominat scenographiam, interroga quid sit quod Virgilius in III Georgicorum libro scenam vocat. Dicit enim:

^f Ad delubra juvat, cæcosque videre juvenes,
Vel scena ut versis discedat frontibus, utque
Purpurea intexti tollant aulæa Britannii.

Vale.

EPISTOLA XXXI.

AD N. EPISCOPUM.

Domino sancto et merito venerabili N. episcopo, Eginhardus sempiternam in Domino salutem.

Quamvis me multum contristet quod te, amantissime domine, per . . . . ^g, in hoc molestissimo corporis vestri labore positum audio; tamen non minimam capio consolationem, quod hunc laborem tibi proficere, et ad purgationem animæ pertinere non ignoro. Credo enim quod ideo te divina misericordia tamdiu in hoc morbo corporali macerari permittat, quod te, hoc corpore migrantem, emendatum recipiat. De orationibus vero pro te faciendis, certam facio charitatem tuam quod, in quantum mihi Deus vires et possibilitatem concedere dignatus fuerit per eos, quos auditione dignos æstimare possum, certare curabo, quemadmodum et te erga meam pusillanimitatem fiduciam habere cognosco. De recuperanda corporis salute licet nunquam sit desperandum, quia potens est Deus de creatura sua facere quidquid voluerit, tamen melius est unicuique nostrum ad certa se præparare, quam, propter incerta, quod necessarium est, velut meliora sperando ^h, negligere. Opto ut semper bene valeas in Domino.

EPISTOLA XXXII.

AD AMICUM.

Charissimo meo Eginhardus peccator, jam in extremo positus, tuus tamen tuorumque, donec superest flatus, Deo teste, fidelis.

ex quo, relicto ovili, Fuldam accesserit ad Ratanum; magnum illum haud dubie oratorem, cujus probos mores filio imitandos proponit.

^f Addit Teulet versum sequentem:

. . . Jam nunc solemnes ducere pompas.

^g Supplet litteras D. Teulet, ejusque punctuationem sequimur ut sensui aptioream.

^h Teulet, speranda.

Commendo, dilectissime mi, tuæ charitati animam, e corpore subdito peccatis egressam, ut eam in tuo tuorumque fidelium consortio adscribi digneris: quatenus, sanctarum studiis orationum, piorumque precibus fratrum, misera adjuvata anima, locum quiddam^a refrigerii accipere mereatur. His itaque, propter nimiam magnamque angustiam carnis vel spiritus, breviter prælibatis, deprecor, dilectissime mi, ut summam, pro amore Dei ac mee vililitatis amicitia, ecclesiarum, meæ parvitati commissarum, adhibeas curam, ne post obitum meum lupi locum sanctitatis invadant rapaces, gregemque humillimum dispergant: sed potius eis talis concedatur rector, qui Deum amare noverit vel timere, et his, qui subditi sunt, misericorditer subvenire. Fratres vero nostri tuique fidelissimi ex monasterio N. frater quidam^b inter eos, proximum mihi, sibi præesse optaverunt, juvenem quidem ætate, sed moribus, ut puto, senem; cujus progeniem bene nosti,^c filius N. frater N. et multorum nobilium proximus. Quem Wormatiæ^d direxerunt et, adhuc vivente me, dum N. me visitare dignatus est, præsentem commendaverunt. Qui valde et cum multis lacrymis, mihi vel propinquis meis, adstante N. comite, promisit....^e N. precibus compulsus annuit quod, si apud Deum factum sit, ipsum loco meo optassent. Unde memento, dulcissime, ut hoc non differatur, sed ut fiat maxime adhibe certamen. Mitto pallium unum, quem^f rogo fratribus ad S. Servatium dari jubeas, ut mei mentionem faciant. Tuæ charitati mulum meum dari præcepi. Imma, soror dilectissima, his esto adjutrix, tibi que animam commendo! Jam plura loqui angustia non permittit, attamen animam meam iterum precibus vestris commendo.

EPISTOLA XXXIII.

AD N. COMITEM ET N. JUDICEM, MISSOS DOMINICOS.

Dilectis in Christo fratribus et amicis, N. comiti, N. judici, gloriosis missis domni imperatoris, Eginhardus in Domino salutem.

Homines nostri, qui de istis partibus ad nos veniunt, solent nobis narrare de bona voluntate et de benignitate vestra erga nos, in eo quod homines nos:ros servatis, et eis parcitis in qualicumque loco illis parcere potestis, tam in heribannis quam in aliis causis ad vestrum missaticum pertinentibus. Unde vobis, ut dignum est, magnas agimus gratias, Deumque rogamus et sanctos ejus ut vobis non solum hic, in præsentis vita, sed etiam in futura, con-

^a Sic habet codex; at Teulet mendam codicis correxit edendo, *quemdam*.

^b Mendosum codicem non secutus est D. Teulet et edidit *fratrem quemdam* post Mabillonium, Ann. ord. S. Ben.

^c Addit Teulet modo paraphrasis, *est enim*.

^d Idem post Wormatiæ, inter uncas addit, *fratres nostri tuique*.

^e Post puncta quoque edidit Teulet, dicens in nota hanc vocem in codice distincte legendam, quamvis ab editis omissam. Sed verbum quo proxime præcedit perspicaciorum oculorum aciem præterit.

A gruum factis vestris mercedem retribuere dignetur. Promittimus etiam quod et nostram parvitatem ad voluntatem vestram faciendam paratam habere debeatis. Bene valete.

EPISTOLA XXXIV.

AD LOTHARIUM IMPERII CONSORTEM.

Vivat Dominus meus, piissimus Augustus, in perpetuum.

Quantam curam et sollicitudinem erga magnitudinem vestram mea pusillitas gerat, non facile verbis explicare valeo. Quoniam æque vos atque piissimum dominum meum, patrem vestrum, semper dilexi, et æqualiter ambos salvos esse volui, postquam vos in societatem nominis et regni, consensu totius populi sui, assumpsit, meæque parvitati præcepit ut vestri curam gererem, ac vos de moribus corrigendis, et honestis atque utilibus sectandis, sedulo commone-rem. Sed licet in his meam operam, minus quam debuit, utilem vobis sitis experti, tamen voluntas fidelis non defuit, nec adhuc quidem decet, quæ me tacere non permittit; quia potius cogit ut vos de vestra s..... cognoscat, quod quidam homines, sua potius quam vestra commoda quærentes, mansuetudinem vestram sollicitent, vobisque persuadere conentur ut, postposito paterno consilio, et obedientiâ debita derelicta, locum, vobis ad regendum atque custodiendum a piissimo genitore vestro commissum, dimittatis, et ad illum, ipso invito, et neque volente neque jubente, veniatis, et apud eum, quamvis illi non placeat, permaneat. Quo quid perversius vel indecentius excogitari potest! Videte qualis sit, et quantum mali habeat ista persuasio. In primis siquidem, ut meæ pusillitas i videtur, hortatur vos ut Dei præceptum, quo parentibus honor exhiberi jubetur, parvi pendatis, et longævitatem, quæ pro remuneratione conservati mandati promittitur, pro nihilo habeatis: deinde ut, abjecta obedientiâ, inobedientiam pro illa assumatis, et contra eum, sub quo subjectionem humiliter vos agere debueratis, per elationem contumaciter erigatis: tum ut per contemptum et inobedientiam charitate depulsa, discordia, quæ nunquam inter vos vel nominari debuit, in tantum excrescat, ut, inter quos amor esse debuit, odium enascatur: quod ne veniat summo opere cavendum est. Credo epim prudentiam vestram minus latere, quanta abominatio sit apud Deum filius contumax et parentibus inobediens, cum eum Deus, sicut in Deuteronomio legere potestis, per Moysen ab omni populo lapidari præcepit. Qua-

^f Sic codex; at Teulet quod post D. Bouquetium, qui in textu lectionem codicis servavit.

^g Post verba *ut vos de vestra*, dominus Teulet ex codice recentiori adliit fere tres lineas editis huc usque incognitas et quæ sensum adimplent. Non ægre feret doctissimus Eginhardi editor si in nota hunc incam prout ab illo restitutus est, exhibemus; ergo ita se habet: *Cogit ut vos de vestra [salute commoneam et in quibus periculum vestrum cavere debeatis breviter aperiam. Benevenisse ad parvitatē meæ notitiam magnitudo vestra] eo, nosce, etc.*

propter admonendum censui neptitatem a vestram A ut, per prudentiam a Deo vobis concessam, caveatis periculum vestrum, neque arbitremini hanc divinam sententiam posse a quolibet contemni, licet in veteri lege conscripta sit. Est enim una de multis, quas majores ac doctores nostri, sancti videlicet Patres, tam in presentibus quam præteritis b temporibus, tam christianis quam judæis, observandas esse censuerunt. Amo vos, Deus scit, et ideo tam fiducialiter admoneo: nec vos vilitatem personæ adnontentis, sed salubritatem consilii, considerare debetis. Opto, etc.

EPISTOLA XXXV.

AD N. ABBATEM.

Domino sancto et merito vener. N., reverentissimo abbati, N. [i. e. Eginhardus] peccator.

Amicorum meorum relatione didici N. (abbatem an episcopum nominare debeam ignoro, quis ille sit vos optime nostis) quod in rebus, ad suum profectum pertinentibus, vestro salubri et prudentissimo soleat uti consilio. Quapropter visum est mihi vestram sanctitatem precari ut apud memoratum virum pro nepote ipsius Eburone, qui nunc Metis moratur, loqui, eumque rogare dignemini ut eum spe, quam illi fecerat, non fraudaret, sed potius in promissa ei erga se benignitate permanere vellet. In eo videlicet, ut in paupertate constitutum de facultatibus suis adjuvare dignetur, ut, propter penuriam et indigentiam rerum necessariarum, necessitas illi non eveniat illum locum omittendi, in quo eum ipse constituit. Quod profecto eveniet, nisi ab eo, ne eveniat, fuerit ante provisum. Leviter hoc provideri poterit, si in pro nissis suis, quibus enim ad sibi consentiendum compulsi, permanere voluerit. Opto sanctitatem vestram, nostræ pusillitatis memorem semper in Christo, bene valere in Domino.

EPISTOLA XXXVI.

AD AMICUM.

Dilecto fratri et amico charissimo N., Eginhardus æternam in Domino salutem.

N. comes rogavit me ut te precarer de illis porcis, quos tu in ejus ministerium ad pascendum misisti, ut ei liceret eosdem porcos sibi retinere, usquequo crassiores et meliores fierent, et ille eos justo pretio ad opus dominicum comparasset. Ille B

* Ex his verbis Innam uxorem Eginhardi, filiam fuisse Caroli Magni colligit Mabillonius sæc. iv Bened. part. 4, in Elogio historico Angilberti abbatis Centulensis. Si Lotharius, inquit, Eginhardi nepos: ergo propter uxorem, quæ proinde Caroli filia fuerit. Verum his verbis rein non evinci potest Pagius ad ann. 703, cum hæc voces, *neptis, amenolus*, similes que his temporibus magnam habuerint latitudinem, variisque patiatur explanationes. Et certe ipse Mabillonius, lib. xxvii Annal. Benedict., num. 51, hæc propinquitatem ex alio capite oriri posse existimat, historiolumque seu potius fabulam chronographi Laurehamensis, Innam Carolo filiam affingentis, hoc vel unico argumento currere putat, quod Eginhardus conjugem habuit. Doctissimus abbas Lebeuf in Dissertatione quæ anno 1740 premium tulit ab academia Suessionensi propositum, per *neptitatem*

A enim sciens nostram amicitiam, putavit me hoc apud te impetrare potuisse. Et ego, in tua dilectione confidens, peto ut voluntatem ejus in hac causa adimplere non graveris. Opto ut semper bene valeas in Domino.

EPISTOLA XXXVII.

AD N. VICEDOMINUM SUUM.

In Christi nomine Eginhardus N. vicedomino.

Miramur valde propter quid c omnia sic remanere potuissent, sicut remanserunt, quæ tibi facienda commisimus. Nam, sicut audivimus, de illa annonæ, sive ad farinam, sive ad bracem faciendam, quam ad Mulinheim mittere debuisti, nihil misisti: nec allud aliquid, nisi triginta porcos, et illos ipsos non bonos, sed mediocres, et tres modios de legumine: de cætero nihil. Et non solum hoc, sed etiam illud quod, in toto hiberno isto, nec te, nec missum tuum aliquem, videre potuimus, qui nobis aliquid de istis partibus adnuntiaret. Quod si majorem utilitatem de Frideslare habere non possumus, nisi quantum tu nos inde habere fecisti, nescimus cur illud beneficium habere debemus. Nunc ergo, si tibi de gratia nostra ulla cura sit, rogamus ut negligentiam tuam emendare studeas, et nos cito certos efficias quid de te sperare debemus.

EPISTOLA XXXVIII.

AD FRATREM N.

Dilecto fratri N., Eginhardus in Domino salutem.

Voluimus ut Egmunelo de verbo nostro præcipias ut faciat nobis lateres quadratos, habentes in omnem partem duos pedes manuales et quatuor digitos in crassitudinem, numero LX, et alios minores, similiter quadratos, habentes in omnem partem unum semissem et quatuor digitos, et in crassitudine digitos tres, numero CC. Misimus tibi per hunc hominem de semine lapitri d, quod volumus ut in largo loco seminari facias: quæ solet in magnam herbam exrescere. Bene valete.

EPISTOLA XXXIX.

AD EMERITANOS, IN PERSONA HUDOWICI IMPERATORIS.

In nomine Domini Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi, N. [i. e. Hudowicus], divina ordinante providentia, imperator augustus, omnibus primatibus, et cuncto populo Emeritano e in Domino salutem.

intelligit *principalitatem* seu *præcipuitatem*; quænam vocem deiecit a Teutonico *neupt* vel *nept*, id est *præcipuus*. Idem contendit vocem *Neustria*, quæ a veteribus *Neptrecum* sive *Neptricum* vocatur idem esse ac *præcipuum regnum* a *nept* præcipuum, et a *rich* seu *reich* regnum. — Sic D. Bouquetus; at novissimus Eginhardi editor, D. Teulet, voci *neptitatem*, quam multis argumentis plane insolitam, omni sensu destitutam et amanuensis oscitantæ tribuendam, probat, substituit *pietatem*. Edit.

b Teulet, *priscis*.

c Cod. D. *quidquid*; Teulet, *quod*.

d Cod., *Lapitu*; Teulet, *Lapathi*.

e Emerita ad Anam fluvium in Lusitania posita, ideoque a marca Hispanita dissita. Quare Cointius ad ann. 826, num. 31, loco *populo Emeritano*, legendum censet, *populo Casdrungustano*.

Audivimus tribulationem vestram, et multimodas angustias, quas patimini per crudelitatem regis Abdirhaman, qui vos per nimiam cupiditatem rerumstrarum, quas vobis auferre conatus est, sæpissime violenter oppressit. Sicut et patrem ejus Abolaz fecisse comperimus, qui injustis superpositionibus censum, ejus debitores non eratis, sibi solvere cogebat, et propter hoc de amicis inimicos, et de obedientibus sibi contrarios atque inobedientes, effecerat; quia et libertatem vobis tollere, et injustis censibus ac tributis vos onerare atque humiliare motus est. Sed, ut audivimus, vos semper, sicut viri fortes, injurias, ab iniquis regibus vobis illatas, fortiter repulistis, et crudelitati atque aviditati eorum viriliter restitistis. Quod et vos modo sapere multorum relatione didicimus. Quapropter complacuit nobis ad vos has litteras dirigere, vosque consolari atque exhortari ut in ea, qua cœpistis, libertatis vestræ defensione contra crudelissimum regem perseveretis, et furori atque severitæ illius, [sicut] hactenus fecistis, cedere non dignemini. Et quia idem rex certissimus adversarius et inimicus tam noster quam et vester est, communi consilio contra severitatem ejus dimicemus. Volumus enim, cum Dei omnipotentis adjutorio, proxima æstate exercitum nostrum ad marciam vestram a mittere, ut ibi præparatus sedeat et expectet donec vos mandetis quando promovere debeat, si ita vobis bonum visum fuerit, ut propter vos adjuvandos eundem exercitum contra communes inimicos nostros, qui in marca nostra resident, dirigamus: ad hoc ut, si Abdirhaman, vel exercitus ejus, contra vos venire voluerit, isti per nostrum exercitum impediatur ut illi et exercitus ejus in adjutorium contra vos venire non valeant. Nam certos vos facimus quod, si ab illo vos avertere, et ad nos convertere volueritis, antiqua libertate vestra, plenissime et sine ulla diminutione, vobis uti concedimus, et absque censu vel tributo, immunes vos esse permittimus, et non aliam legem, nisi qua ipsi vivere volueritis, vos tenere jubemus, nec aliter erga vos agere volumus, nisi ut vos amicos et socios, in defensione regni nostri, honorifice habeamus. Optamus, vos in Domino semper bene valere.

EPISTOLA XL.

AD IMPERATRICEM.

Cognoscere dignetur piissima domina nostra quod ego servus vester, postquam de Aquis exivi, tantis corporis incommodis affectus sum, ut de Trajecto vix decimo die pervenire possem ad Valentianas. Ibi me tam magnus remum simul ac splenis dolor invastit, ut ne unum quidem miliarium in integro die valerem equitando conficere. Quapropter supplico pietati vestræ ut mihi liceat, cum gratia vestra, navigando ire ad sanctum N. e ibique jacere quousque mihi Deus omnipotens vires ad iter faciendum dare di-

agnabitur. Nam cum primum equitare potuero, vel ad vos, vel ad domum imperatorem venire festinabo: utrum vobis placuerit ut faciam. Nunc humiliter deprecor pietatem vestram ut me apud misericordissimum dominum meum, cum ad istam veneritis, excusare dignemini de eo quod ad vos non veni. Deus testis est quod de valetudine mea nullam falsitatem vobis scripsi: et non solum hoc, sed etiam quod multo graviora sunt alia quædam incommoda, quæ patior in memetipso, de quibus, nisi cum fidelissimo, nullam possum habere locutionem. Hoc tamen scitote quod majorem vobis coram Deo mercedem in præsentem acquirere non potestis, quam si effeceritis ut mihi liceat ad servitium sanctorum Christi martyrum, cum primum valero, festinare. Possum enim illic in quindecim diebus de sancto N. navigando pervenire. Si me imbecillitas corporis non impediret, non has litteras mitterem, sed potius ipse venirem, et in his quæ apud vos aguntur simul vobiscum essem.

EPISTOLA XLI.

AD AMICUM.

Nunc, in magnis angustiis positus, oro benignitatem vestram, ut apud piissimum dominum et imperatorem nostrum pro me intercedere dignemini. Nam jussit mihi regina, quando de Aquis egressa est, qui simul cum ea ire non poteram, post se ad Compendium venire. Cujus præceptis obtemperans, cum magna difficultate, vix in decem diebus, veni ad Valentianas. Inde, quæ jam equitare non valui, usque ad sanctum N. navigavi. Nam et nimia ventris solutio et renium dolor sic in me alternando mihi succedunt, ut nulla dies fuerit, postquam de Aquis, promovi, quin hac vel illa infirmitate laborarem. Sunt pariter hæc et alia quæ mihi ex illo morbo, in quo anno præterito jacui, contigerant, dextri videlicet femoris continuus torpor ac splenis pene intolerabilis dolor. His passionibus affectus, valde tristitiam ac pene omni jucunditate carentem duco vitam; in eo maxime quod timeo me aliubi quam velim, et aliud agentem quam sanctis Christi martyribus servientem, esse moriturum. Quapropter adjuro vos et obtestor per beatos Christi martyres Marcellinum et Petrum, ut pro mea parvitate apud piissimum imperatorem intercedere dignemini, ut non mihi succedere velit pro eo quod illi, sicut hi qui potuerunt, in occursum non venissem. Venissem si potuissem, et veniam cum primum potuero; et sive abacens, sive præsens, fidelis ei permanebo. Precor igitur charitatem vestram ut, tam de actis quam agendis apud vos rebus, per litteras vestras me, quanto celerius potueritis, certum facere dignemini. Opto ut semper bene valeatis in Domino.

Omnia quæ nunc in hoc regno geruntur, revelantibus Christi martyribus ante biennium, futura prædicta sunt.

^a Teulet, nostram.

^b Melius Teulet, exercitui.

^c Id est ad sanctum Bavonem, seu ad sancti Ba-

vonis monasterium.

^d Codex et Teulet, qui.

^e Ante venissem add. Teulet, utique certe.

EPISTOLA XLII.

AD HLUDOWICUM IMPERATOREM.

Magno domino servus modicus.

Memorem esse ^a dominum meum piissimum quomodo mihi licentiam dedistis ut, quando domina mea ad vos pergeret, tunc ego ad beatorum Christi martyrum servitium faciendum proficiscer: sic facere volui. Sed domina mea jussit me post se ad Compendium venire, et ego, jussis ejus obediens, cum primum caballos meos habere potui, post illam ad Compendium pergere cœpi. In qua profectioe splenis simul ac renium dolore correptus, in tantum affectus sum, ut vix in decem diebus de Trajecto ad Valentianas venissem. Ibi cum me jam equitare non posse sentirem, veni mane ad sanctum N. navigando atque ibi nunc in magnis angustis ac doloribus positus, queso atque oro ut pietas vestra mihi licentiam dare dignetur pergendi ad locum, in quo piorum patronorum vestrorum sacra corpora requiescunt. Possum enim illuc navigio in quindecim diebus de sancto N. venire. Magnam vobis coram Deo mercedem comparare potestis, si me ad servitium sanctorum suorum ire permittitis, si tamen illo vivus pervenire potuero. Credo quod illi sancti martyres pro vobis apud Deum intercedere debeant, si eorum servitium vestro servitio antepone-re volueritis. Nam ego in nullo alio loco regni vestri majorem profectum vobis facere possum, quam ibi, si me ad hoc adjuvare volueritis.

EPISTOLA XLIII.

AD N. EPISCOPUM.

Domino sancto et merito venerabili N. reverentissimo episcopo, Eginhardus peccator.

Omnipotenti Deo et Domino nostro Jesu Christo quantas valeo gratias agere non cesso, quia gloriosissimum et a Deo conservatum, semperque conservandum dominum meum Hlotarium Augustum salvum et incolumem, ac te, mihi charissimum, una cum illo, de Italia venisse cognovi: et opto atque oro ut ille me cito permittat illo venire, ubi vestra corporali præsentia perfrui merear. Tamen interim puritatem meam tuæ charitati, ac per te illius pietati, commendo, ac deprecor ut ex nullius persuasione sinistri aliquid de mea pusillitate suspicari dignemini. Testor Deum et sanctos martyres Marcellinum ac Petrum, quod amorem et devotionem, qua erga vos affectum me esse scio, vobis ^b explicare non valeo. Et ideo fiducialiter peto ut, cum venero, tales vos erga me invenire merear, qualiter me de vobis meritum esse non dubito. Opto sanctitatem vestram, nostræ imbecillitatis memorem, in Christo semper bene valere.

EPISTOLA XLIV.

AD E. ANICUM SUUM.

Domino sancto ac merito venerabili E., E. S. S.

^a Addendum, non dubito vel quid simile, ait D. Bouquet; dom. Teulet precor reposuit.

A Quamvis perplura sint de quibus cognoscendis mihi cura esse potest, duo tamen sunt quorum me in præsenti major curiositas tenet. Unum, ubi et quando generalis ille conventus habendus sit; alterum, si dominus Hlotarius in Italiam reverti, aut cum patre manere debeat? De his duobus certum me facere charitas vestra non gravetur. Nam horum notitia, plus quam cæterarum rerum, quæ apud vos aguntur, indigeo; quoniam ex his pendet quid ego facere debeam, si divina pietas mihi favere dignabitur ut aliquid utilitatis facere valeam. Opto ut te, amicorum meorum amantissime, bene valentem cito videre merear.

EPISTOLA XLV.

AD G. COMITEM.

B Dilectissimo fratri, G. glorioso comiti atque optimati, Eginhardus sempiternam in Domino salutem.

Semper benevolam erga me sensi dilectionem vestram, sed nunquam plus quam modo, quando mihi licentiam impetrastis pergendi ad servitium sanctorum Marcellini et Petri, qui ob hoc factum apud Deum intercessuri sunt. Et ideo benignitati vestræ quantas valeo gratias ago et obnixè deprecor ut secundum bonam consuetudinem vestram pro me semper esse dignemini tam apud dominum imperatorem, quam apud filios ejus, maximeque apud dominum Hlotarium ^c, Augustum, in cujus pietate, licet immeritus, magnam habeo fiduciam. Cæterum rogo vos ut pro N. pictore, devoto juniore vestro, mercedem habere velitis, et eum adjuvare, et apud dominum imperatorem pro illo intercedere dignemini, si congruum locum videritis, ne per eujuscunque invidiam beneficium suum amittat, quod dominis suis bene serviendo acquisivit. Mihi non est necesse vobis nominare, qui sint illi quos in hac causa timeat; quoniam æque mihi ac vobis notî sunt. Tantum rogo ut, in quantum potestis, eum adjuvare dignemini. Opto ut semper bene valeatis in Domino.

EPISTOLA XLVI.

AD ABBATEM N.

Summa veneratione dignissimo N., reverentissimo abbati, Eginhardus peccator.

Sicut me petitionis meæ memorem esse, sic te promotionis tuæ oblitum esse non arbitror, licet multa et varia rerum impedimenta postea accidissent, quæ illud colloquium nostrum, non solum ad tempus sopire, sed etiam oblivioni perpetuæ tradere potuissent. Illud dico colloquium, quando, in palatio simul positi, de tecto basilicæ beatorum Christi martyrum Marcellini et Petri, quam ego nunc, licet cum magno difficultate, construere molior, locuti sumus, et constitit inter nos de plumbo emendo contra profectum quinquaginta librarum. Sed quamvis opus basilicæ nondum ad hoc perductum sit, ut legendi necessitas me admonere compellat, tamen, propter incertum vitæ

^b Teulet, verbis.

^c Tenlet add. juvenem.

mortalis terminum semper videtur esse festinandum, ut bonum, quod [a] nobis inchoatum [est], Domino auxiliante perficiatur. Proinde precor benignitatem tuam ut me de eodem plumbo emendo per litteras tuas digneris facere certiore; ut scire valeam si aliquid inde adhuc inchoatum sit, et, si nondum inchoatum est, quando inchoari et, Domino adjuvante, perfici id ipsum negotium debeat. Idcirco oro tuam per magnam charitatem ut me, de hac re, per litteras tuas, certiore facere non graveris. Opto ut, mei memor, semper bene valeas in Domino.

EPISTOLA XLVII.

AD AMICUM.

De statu rerum palatinarum, nihil mihi scribere peto, quia nihil ex his, quæ [illic] aguntur, audire delectat. De cæteris amicis meis, si te excepto aliquis remansit, magna est mihi cura cognoscere ubi sitis et quid agatis. Ideo charitati tuæ has litteras mittere curavi, ut te commonefacerem scribere mihi de his quæ aguntur erga te, id est, quali a teris validudine, et vel quando venire possit ut, vita comite, ad invicem nos videamus. Sæpe enim te videre ac tecum loqui desideravi: sed nunquam ardentius quam modo, quia nunquam mihi major incubuit necessitas ut de agenda vita cum amico conferrem atque tractarem, quod cum nemine libentius facio quam tecum, quod in nullius fide majorem habeo fiduciam. Misi per hunc puerum litteras ad N. abbatem, quem rogo, si ire poterit, per aliquem tuorum usque ad illum deduci facias, aut, si forte, propter lassitudinem jumentorum, ut venire solet, longius ire non poterit, precor ut litteras, quas Folconi milite, ab eo accipias, et ei per aliquem dirigas, eumque preceris ut mihi respondeat, atque responsum, quod ei dare placuerit, tibi remittat; et tu ad me, cum primum idoneum perlatorem inveneris, ipsum responsum factas pervenire. Opto te, amicorum amantissime, semper in Christo bene valere et mei memorem esse.

EPISTOLA XLVIII.

AD N. EPISCOPUM.

Domino sancto et merito venerabili N., reverentissimo Eginhardus peccator.

Iste presbyter nomine N. rogavit me plurimum ut pro illo apud vos intercederem, ut erga illum misericorditer agere dignaremini; qui sicut ipse asserit, in magna paupertate constitutus est, et nunc maxime quando ipsum parvum beneficiolum, quod habuit in Bajoaria, ablatum est ab illo, et alteri datum. Et nunc nescit quid agere, vel qualiter seniori suo servire debeat, nisi, per vestram intercessionem, dominus Hl. ei aliquid solatum ad vitam presentem sustentandam dare dignabitur. Opto ut, mei memor, semper bene valeas in Domino, et parvitatem meam piissimo imperatori commendare digneris.

EPISTOLA XLIX.

AD N. OPTIMATUM, AMICUM SUUM.

Dilectissimo fratri ac fidissimo amico N., glo-

• Verbum *basilica*; nullo vacuo spatio, in codice desideratur.

A rioso optimati, Eginhardus æternam in Domino salutem.

Quia fidem vestram tam bene probatam habeo, ut nullatenus dubitare possim quin, in omnibus meis meorumque necessitatibus ad vestræ charitatis auxilium confugiam. Idcirco et nunc præsentibus pagenses et familiares meos, Am..... et Theothoum, cum his litteris, ad vos direxi, precans ut eos more solito amanter suscipere, et in necessitatibus eorum, quas vobis insinuaverint, apud domnum Hl. augustum, et piissimum patrem ejus adjuvare dignemini, sic ut illi similiter in vobis, sicut et ego, magnam habeant fiduciam. Opto ut semper bene valeatis, amicorum optime atque charissime.

EPISTOLA L.

AD HLOTARIUM.

Dominus meus, piissimus genitor vester, jussit de monasterio N., ut nobis adjuutores et cooperatores essent in constructione basilicæ a beatorum Christi martyrum, Marcellini et Petri, patronorum vestrorum. Sed illi, ut mihi videtur, nihil de illo opere facturi sunt, nisi jussio clementiæ vestræ ad eos veniat, ut eis denuo præcipiat ut, secundum dispositionem domini et genitoris vestri, nos adjuvent in opere prædicto. Quapropter ut vobis causam memorati operis notam facerem, has meæ parvitatæ supplicatorias litteras vestræ magnitudini mittere curavi, per quas rogo et humiliter peto ut, propter amorem et honorem Christi martyrum, patronorum vestrorum, curam habere dignemini de constructione basilicæ illorum, ut, per vestrum adjutorium, hoc perficiatur, et detis nobis ad memoratos episcopos sacram jussionem vestram per litteras gloriosissimæ auctoritatis vestræ, quas contemnere non audeant: et inde vobis coram Deo merces accrescat, et beati Martyres pro vobis intercedant, ut regnum vestrum semper augeretur atque firmetur, et tutum ac defensum maneat ab insidiis atque infestatione malignorum spirituum et malevolorum hominum. Opto et oro ut bene valeat dominus meus rex, et vivat in æternum.

EPISTOLA LI.

AD EUMDEM.

Pro quodam amico et familiare meo N. videlicet, fidele vestro, pietati vestræ supplicare volo ut eum suscipere dignemini, et, quando in vestras manus se commendaverit, aliquam consolationem ei faciatis de beneficiis quæ hic, in nostra vicinia, absoluta et aperta esse noscuntur. Est enim homo nobilis et bonæ fidei, bene quoque doctus ad servendum utilius in qualicumque negotio quod ei fuerit injunctum. Servivit enim avo et patri vestro fideliter et strenue: sic et vobis facere paratus est, si Deus illi vitam et sanitatem concedere voluerit. Nam adhuc valde infirmus est, et ideo non potest ad vestram præsentiam venire: veniet cum primum poterit. Proinde precor pietatem vestram ut me scire permittatis quid illi

de vestrae bonitatis parte promittere possim; ut **A** sed quodcumque operare. » His ita promissis, rogamus ut, tam per hunc missum quam per litteras vestras, nos de hac re certos reddere studeas. Bene valete.

EPISTOLA LII.

AD N. PRESBYTERUM ET N. VICEDOMINUM.

In Christi nomine, Eginhardus abbas, N. presbytero et N. vicedomino, fidelibus nostris, in Domino salutem.

Notum sit vobis quia volumus ut eulogias preparari faciatis secundum consuetudinem, sicut solet homo ad opus domini sui facere, tam ad opus domini III. quam et N. conjugis ejus. Et quando ille de Audriaca villa ad Compendium reversus fuerit, tunc volumus ut ibi fiant presentatae: et postea volumus ut per brevem nobis indicetis, qualiter illas... vel ab illa fuissent receptae. Bene valete. **B**

EPISTOLA LIII.

AD QUendam FIDELem suum.

In Christi nomine, Eginhardus, abbas, illi fidei nostro salutem.

Tu nosti quod juxta quod potuimus, voluntatem tuam adimplere curavimus, in eo quod filiam tuam tibi reddere facimus. Et ideo rogamus te ut, propter honorem et amorem sancti N. et nostrum, nobis consentias ad hoc ut, si illum hominem ad libertatem venire faciamus, eandem filiam tuam permittas in conjugium accipere, quia melius nobis videtur esse, ut iterum illi homini, si liber factus fuerit, conjugetur, quam ut ab omnibus repudietur. Bene valete.

EPISTOLA LIV.

AD N. ABBATEM.

In Christi nomine, Eginhardus, abbas N. humilis, abbati, fidei atque dilecto, aeternam in Christo salutem.

Memorem te esse non dubito qualiter tam te et tuos mihi commisisti. Et quoniam ita se habet ut tua propria decrevit voluntas, meum utique deinceps est ut, ubicumque opportunum fuerit, tibi tuisque condignum suffragium, in quantum nosse et posse accesserit, omnibus modis impendam. Ergo notum sit dilectioni vestrae quoniam ille vassallus noster, necnon et filia tua, amore conjugii, alter alterum adipisci, Domino favente et vestra voluntate, cupiunt. Quamobrem ad vos mittere decrevi, innolescentes quod tam matri et fratri, quam et omnibus propinquis, si vobis placet ut fiat, congruum esse videtur. Insuper etiam ego non solum ut confirmetur volo, sed ut honorifice, prout citius esse poterit, si mihi ad perficiendum potestatem dederitis, tam in beneficiis, quam in aliis rebus, condigne supplere cupio. Insuper idem ipse praefatus vassallus dotem dabit: auget munera: tantummodo huic rei superest ut aut vos ipsi ad hoc opus perficiendum per praesens venire non differatis, aut, ut a nobis perficiatur, licentiam concedatis. Scimus enim quid per praesens, Domino favente, explere possumus; sed quid futura pariat dies ignoramus. Ideo scriptum est: « Non cesset manus tua, non cesset pes tuus.

EPISTOLA LV.

AD N. EPISCOPUM.

Merito venerabili domino N. E. Propter paucitatem ministrorum altaris, cogit me necessitas supplicare sanctitati vestrae ut hunc clericum, nomine N., ad gradum diaconatus ordinare dignemini. Est enim non solum aetate, sed etiam eruditione ad hoc idoneus. Et ideo misimus illum ad vestrae benignitatis praesentiam, ut eum, a vobis iterum ad praedictum gradum consecratum, recipere mereamur. Opto vos in Christo semper bene valere.

EPISTOLA LVI.

AD IMPERATOREM.

Novo et insolito siderum ortu infausta quaedam et tristia, potius quam laeta vel prospera, miseris ventura significari mortalibus, pene omnibus veterum aestimavit auctoritas. Sola sacri Evangelii Scriptura salutarem novae stellae apparitionem fuisse testatur, quam Chaldaeorum vidisse sapientes, et recentem aeterni regis ortum de illius clarissimo fulgore conjicientes, munera, tantae majestati convenientia, venerabiliter obtulisse narrantur. Sed ejus stellae, quae nuper apparuit horrida et parum laeta facies ab omnibus, qui eam se vidisse testati sunt, fuisse ac minaciter flagrasse nuntiatur. Quae, ut reor, congrua meritis nostris praesagia fecit, et cladem, qua digni sumus, venturam indicavit. Quid enim interest utrum homine, vel stella nuntiante, imminens ira generi praedicetur humano? Hoc tantum est necessarium ut intelligatur supervacuum non fuisse sideris apparitionem, sed admonuisse mortales ut, poenitendo, et Domini misericordiam flectendo, futurum certent declinare periculum. Sic in praedicatione Jonae, Ninivae subversio civitatis, quae per illum fuerat praenuntiata hominibus, divina miseratione dilata est. Fecitque Deus... turum per Jeremiam prophetam permisit, eum eum in domum figuli.... **C**

EPISTOLA LVII.

AD N. COMITEM.

Magnifico et honorabili atque illustri viro, N. glorioso comiti, Eginhardus aeternam in Domino salutem.

Domnus imperator mandavit per Dagolfum venatorem [ut] N. comes faceret convenire ad unum locum illos comites qui sunt in Austria, id est Hattorem et Popponem et Gebehardum, et ceteros socios eorum, ut inter se considerarent quid agendum esset, si aliquid novi de partibus Bajoariae fuisset exortum. Tunc visum est illis bene esse ut, et tu et Atto, in eodem placito fuissetis. Ideo rogant vos ut consideretis, atque illis mandetis in quali loco videatur aptissimum esse illis colloquium. Nam H. videtur ut hoc bene esse possit. **D**

EPISTOLA LVIII.

AD N. EPISCOPUM.

Obtutibus præstantissimi antistitis humillimi clientuli vestri apices præcipuæ servitutis dirigere satagunt; intimantes devotionem, juxta modum eorum possibilitatis, pronam fieri, si almitas vestræ celsitudinis mandare non dedignaverit. In omni obsequio vestro vestrorumque, et deinceps, sive juxta clementiam præsentis vestræ positi, seu ubicunque versari videntur, libenter professi sunt vestris mellifluis obtemperare mandatis. Nunc vero, quamvis nullis exigentibus meritis, tamen alloquio vestræ promissionis confisi, monere non titubant pietatem vestræ charitatis. Valeat beatitudo vestra.

EPISTOLA LIX.

AD PRÆCIPUUM IMPERATRICIS CAPELLANUM.

Honorando atque sublimato et spiritu sapientiæ repleto..... magistro atque præcipuo capellano domus imperatricis, vestri fideles clientuli, per hanc schedam parvitatæ nostræ, beatitudinæ vestræ optamus salutem perennem.

Recordetur bonitas vestra de causa quam quondam locuti fuimus, ut, sicut nos exhortastis et largiter promisistis, ita feliciter implere procuretis apud illum quem vos sciitis: et inquirete utrum nos ad illum, an parte in alia tendere debeamus, et nobis, per fidelem gerulum, aut per vestros apices, cito remandare dignemini. Pro confidentia enim magna, quam in vobis habemus, tam audacter vobis scripsimus necessitatem nostram. De vestra vero sospitate nobis intimare dignemini, quia vestra sanitas nostra est lætitia, et vestra lætitia nostrum est gaudium. Hoc optamus, hoc desideramus, hoc cupimus audire, ut fiat multis feliciter annis. Valet nunc et semper, vir gloriosissime, in Christo Jesu et in omnibus sanctis ejus. Amen.

EPISTOLA LX.

AD M. ILLUSTREM DOMINUM.

Illustris dignitatis virum atque nobilissimæ sublimitatis dominum M., V. et gloriosum, fidelissimæ ac devotissimæ, vestræque in omnibus excellentiæ paratissimi famuli, fideli et optabili aggredimur servitio.

Maximas et, si fieri posset, sublimitatis vestræ celsitudini referimus grates, quod, nostræ petitioni assensum præbentes, ad effectum perduxistis de capella in villa Lensi constituta. Tamen misistis..... qui nos exinde vestire venit, id ipsum, sicut jusistis, fecisset, nisi homines VV., fratris vestri, hoc contradixissent. Attamen ipse locus valde vastatus est, ita ut nihil omnino tegumen tectorum mihi remanserit, quod non venditum, alienatum, vastationeque sit, excepta basilica, quæ etiam ex parte corruit. Nos autem, causa vestræ mercedis, hoc fixum in animo habuimus, ut quæ præsentī anno acquirere possemus, ad restorationem loci expendereamus: quod et facere cupimus, si ita per manse... statuit atque decrevit. Vester itaque missus..... laboratis nihil ibi invenit, quia omnia vastata erant

A excepta dominicata decima, quam ex vestro verbo salvari præcepit, debeat an non, a nobis penitus ignoratur. Hæc ideo vestræ sublimitati exposuimus, ut vestra celsitudo cogitet et statuât, quomodo restaurari possit: et ne periculum alicujus prove-niat, si domus Deo dicata negligatur et adnuletur. Quidquid ergo vestræ excellentiæ exinde liberit, per vestrum missum nostræ modicitati insinuare dignetur. Vestram sublimitatem diutino tempore Christus protegat, pariterque ad vitam æternam perducatur. Amen.

EPISTOLA LXI.

AD EUMDEM.

Prævio, insigni atque egregiæ nobilitatis viro N., W. et G., vestræ sublimitati per omnia devoti et B dediti, fidele in omnibus obsequium atque servitium optamus.

Quoniam sublimitas nostræ modicitati aliquod servitium injungere voluit, quia idem ad effectum nondum venit, causam vestræ celsitudini innotescimus. Clericus fratris vestri A., quem vestro jussu conservitio ipsius A. suscepimus, indiculum, quem nostræ parvitatæ misistis, secum abstulit, ut excusationem vestro fratri ex nostra parte faceret quod, pro vestro servitio, opus ejusdem imperfectum remaneret: et in ipso indiculo mensuræ, quæ nobis transmisistis, pariter ablatae sunt, quæ a nobis hactenus nullo modo reperiri possunt. Quapropter ipsas mensuras nobis transmittite, et, quantum C Valere in Domino vestram sublimitatem jugiter exoptamus.

EPISTOLA LXII.

AD HLOTWARIUM.

Quamvis certissime credam piissimum Dominum meum semper memorem esse patronorum nostrorum, beatissimorum Christi martyrum, Marcellini et Petri, qui, occulto Dei judicio, Roma relicta, ad exaltationem et protectionem regni vestri, in Franciam venerunt, et, pro qua nescio causa, apud me peccatorem hospitari dignati sunt, mihi tamen magna incumbit necessitas ut vos de causis ad eorum honorem pertinentibus crebro commoneam, ne forte periculum ac detrimentum animæ meæ incurram, si de illa admonitione negligentior quam oportet existero, et licet illi sint misericordissimi, qui etiam percussori suo pepercerunt, regem tamen eorum, Dominum nostrum Jesum Christum, pro cujus amore mori non dubitaverunt, offendere timeo, si in exhibendis eorum cultui congruis honoribus me sequiter agentem invenerit. Proinde, piissime domine, excellentiam vestram humiliter admonco et peto ut recordari dignemini de illa commutatione loci, in quo veneranda Martyrum corpora requiescunt, quæ cum Otgario episcopo facta est, et cum illis proprium efficiatis, pro quo liberando proprium vestrum sancto Martino tradidistis. Item admonere præsumo misericordiam vestram de illis meis petitionibus quibus, tunc quando imminentis viciniam

mortis exhorruī, vobis suggesti ut aliquid de nostris A
 beneficiis ad sustentationem eorum, qui juxta sacra-
 fassima sanctorum Martyrum corpora Deo deservituri
 sunt, eisdem mitissimis patronis vestris dare digna-
 remini, qualiter tunc vestris benignissimis promissio-
 nibus spem mihi fecistis quod desiderio meo
 fraudari non deberem, et, non solum in hac causa,
 sed etiam in eo ut his, quos ad servitium vestrum
 enutriti, misericordiam vestram impendere, et eos
 de ipsis beneficiis adjuvare deberetis. Certissime
 confido quod in hoc et Deum et sanctos ejus prome-
 reri debeatis, si me voti mei compotem in hac causa
 efficere dignamini. Item rogo ut cogitare atque pen-
 sare dignemini quæ merces vos apud Deum maneat,
 et laus coram sæculo vobis aderescat si, per vos et
 in diebus vestris, locus requietionis sanctorum marty- B
 rum, tam in ædificiis quam in aliis necessariis
 rebus, fuerit auctus, ornatus et excultus, ut etiam
 exstructio ejus nomini vestro adscribatur, simulque
 et vestra et martyrum memoria ore omnium populor-
 rum, perpetua mentione, celebretur. Ad extremum
 rogo et obnixè deprecor magnam mansuetudinem
 vestram ut super me miserum et peccatorem, jam
 senem et valde infirmum, misericorditer ac pie res-
 piciere dignemini, et a curis sæcularibus absolutum
 ac liberum fieri faciatis, meque permittatis, in pace
 et tranquillitate, juxta sepulcra beatorum Christi
 martyrum, patronorum videlicet vestrorum, sub
 defensione vestra, in eorumdem sanctorum obse-
 culo, et Dei ac Domini nostri Jesu Christi servitio
 consistere, ut me illa inevitabilis atque ultima dies, C
 quæ huic ætati, in qua modo constitutus sum, suc-
 cedere solet, non transitoris ac supervacuis curis
 occupatum, sed potius orationi ac lectioni vacantem,
 atque in divinæ legis meditatione cogitationes meas
 exercantem, inveniat.

EPISTOLA LXIII.

AD LUPUM AMICUM SUUM.

Eginhardus Lupo suo salutem.

Omnia mihi studia, omnesque curas, tam ad meas
 quam amicorum causas pertinentes, exemit et ex-
 cussit dolor, quem ex morte olim fidissimæ conju-
 gis, jam nunc charissimæ sororis ac sociæ, gravissi-
 mum cepi. Nec finiri posse videtur; quoniam extin-
 ctionis illius qualitatem a teo tenaciter memoria re-
 tinet, ut inde penitus non possit avelli. Hac accedit, D
 quod ipsum dolorem ideatidem accumulatur, et vulnus
 semel acceptum exulcerat, quod vota scilicet nostra
 nihil valere permissa sunt, ac spes, quam in mar-
 tyrum meritis atque interventione collocavimus, ex-
 pectationem nostram ex asse frustrata est. Inde evenit
 ut solantium verba, quæ aliorum moestitiæ mederi
 solent, plagam cordis nostri recrudescere potius faci-
 ant atque rescindant, cum me æquanimitè ferre
 jubent infortunij molestias, quas ipsi non sentiunt,
 atque in eo censent mihi gratulandum, in quo nullum
 gaudij vel lætitiæ valent demonstrare vestigium. Quis
 est enim mortalium, cui mens constet, quique san-
 num sapiat, qui sortem suam non debeat, et qui ad

infelicem ac miserrimum non judicet, cum in affli-
 ctione positus, eum, quem votis suis fauturum fore
 crediderat, aversum atque inexorabilem experitur?
 Hæccine talia tibi videntur, ut suspiria, ut lacrymas
 homuncioni tantillo commovere, ut ipsum ad gemitum
 et planctum concitare, ut etiam in desperationis
 haratrum dejicere potuissent? Et utique decessissent,
 nisi divinæ miserationis ope suffultus, quid in hu-
 jusmodi causis aut casibus majores ac meliores no-
 stri tenendum servandumque sanxissent, ad inquir-
 endum subito me convertissem. Erant ad manum
 doctores egregii, nedum non spernendi, verum omni-
 bus audiendi atque sequendi: gloriofus videlicet mar-
 tyr Cyprianus, et illustrissimi sacrarum divinarum-
 que litterarum expositores, Augustinus atque Hie-
 ronymus. Quorum sententiis ac saluberrimis persua-
 sionibus animatus, depressum gravi mœnore cor sur-
 sum levare conatus sum, ceptique mecum sedulo
 reputare quid super excessu charissimæ contubern-
 nalis sentire deberem, cujus mortalitatem, magis
 quam vitam, videbam esse finitam. Tentavi etiam,
 si posse a memetipso exigere, ut id ratione apud
 me fieret, quod longa dies solet efficere; scilicet ut
 vulnus, quod animo nostro nondum sperata morte
 repentinus casus inflinxit, cicatricem ducere ac spon-
 taneæ consolationis medicamento sanescere incipe-
 ret. Sed vulneris magnitudo facilitati resistit; et licet
 saluberrima sint, quæ a memoratis doctoribus,
 ad mitigandum gravem dolorem, velut a peritissimis
 idemque mitissimis medicis, offerantur, plaga, quæ
 adhuc sanguinem trahit, sanandi maturitatem non-
 dum admittit.

Hic fortasse miraris ac dicis ex hujusmodi occa-
 sione natum dolorem, tam longum ac diuturnum esse
 non debuisse. Quasi in dolentis sit potestate quando
 id finiatur quod ille, quando inciperet, neque in po-
 testate habuit, neque præcivit. Metiri tamen posse
 videtur doloris ac mœroris magnitudo sive diuturni-
 tas de eorum, quæ acciderunt, damnorum quanti-
 tate: quæ ego cum quotidie in omni actione, in
 omni negotio, in tota domus ac familiæ administra-
 tione, in cunctis, quæ vel ad divinum vel humanum
 officium pertinent, disponendis atque ordinandis,
 immo niter sentiam; qui fieri potest, ut vulnus, quod
 tot ac tanta incommoda intulit, cum crebro tangitur,
 non recrudescat potius et renovetur, quam sanescat
 aut solidetur? Arbitror enim (nec vereor quod hæc
 opinio falsum me habeat) hunc dolorem atque anxie-
 tatem, quæ mihi de charissimæ contubernalis occa-
 sione exorta est, peracriter mecum perseveraturam,
 donec id ipsum temporis spatium, quod Deus mihi
 ad hanc miseram ac temporalem vitam concedere
 voluerit, debito sibi termino finiatur. Quam tamen
 proficuum potius mihi quam noxiam hactenus expe-
 rior, cum animum, ad læta et prospera festinantem,
 velut quibusdam frenis atque habenis remoratur ac
 retinet, mentemque ad revocationem mortis revocet,
 quam ad spem et anorem longævitatatis odium atque
 oblivio senectutis illæxerat. Video mihi non multum

superasse temporis ad vivendum; flet quantum id esse debeat, mihi penitus ignoretur. Sed hoc certissimum teneo, et recens natum cito posse mori et senem diu non posse vivere. Ac proinde longe utilius ac beatius fore censeo ipsam temporis incerti brevitatem cum luctu quam lætitia ducere. Quia si, secundum Dominicam vocem, beati ac felices erunt qui lamentantur et lugent (*Matth.* v, 3); e contrario infelices ac miseri fient, qui dies suos in jugi et continua lætitia finire non metuunt.

A Gratias ago atque habeo charitati tuæ, quod me per litteras tuas consolari dignatus es. Neque enim majus aut certius tuæ erga me dilectionis indicium dare potuisti, quam ægro atque jacenti manum exhortationis porrigendo, monendoque ut surgerem, quem mente prostratum ac mœrore depressum ignorare non poteras. Bene vale, charissime ac desideratissime filii.

EGINHARDI

HISTORIA TRANSLATIONIS BB. CHRISTI MARTYRUM MARCELLINI ET PETRI.

(Acta Sanctorum Bollandi tomo I Julii.)

PROLOGUS.

1. Veris veri Dei cultoribus, et Jesu Christi Domini nostri Sanctorumque ejus non fictis amatoribus Eginhardus peccator. — Qui vitas et facta justorum, ac secundum divina mandata conversantium hominum, litteris ac memorie mandaverunt, non aliud mihi efflere voluisse videntur, nisi ut ad emendandos pravos mores, et collaudanda Dei omnipotentiam, per ejusmodi exempla, quorumcumque animos incitarent. Feceruntque hoc, non solum quia livore carebant, sed quia charitate, quæ omnibus cupit esse consultum, granditer abundabant. Quorum laudabile propositum, quia tam in propatulo est ut, præter ea quæ dixi, nihil aliud eos moliri voluisse lucidissime clareat, cur a multis imitari non debeat, omnino non video. Ac proinde quia mihi conscius sum, quod libri, quos de translatione corporum beatorum Christi martyrum Marcellini et Petri, signisque ac virtutibus, quæ per eos Dominus ad salutem credentium fieri voluit, qua potui facultate conscripsi, eadem sunt voluntate atque intentione compositi, eosdem odere, ac Dei amatoribus ad legendum offerre decrevi. Arbitror enim quod hoc opus non solum inane ac supervacuum cuilibet fidelium videri non debeat, sed etiam fructuose atque utiliter me laborasse præsumo, si efficere potuero, ut in laudem sui Conditoris animus illa legentis assurgat.

CAPUT PRIMUM.

Missi ab Eginhardo Romam ad procurandas reliquias. Obtentæ sanctorum Marcellini et Petri.

2. Cum adhuc in palatio positus, ac negotiis sæcularibus occupatus, otium, quo aliquando perfrui cupiebam, multumoda cogitatione meditarer, quemdam locum secretum atque a populari frequentia valde remotum nactus, atque illius, cui tunc militaveram, principis Hladowici liberalitate consecutus

B sum. Is locus est in saltu Germaniæ, qui inter Necarum et Mænum fluvios medius interjacet, ac moderno tempore ab incolis et circumstantibus Odanwald * appellatur. In quo cum, præ modo facultatum ac sumptuum, non solum domos et habitacula ad manendum, verum etiam basilicam, divinis officii faciendis congruentem, non indecori operis ædificassem, dubitare cœpi, in cujus potissimum sancti vel martyris nomine atque honore dedicari deberet. Cumque in hac animi fluctuatione plurimum temporis esset evolutum, contigit ut quidam diaconus Romanæ Ecclesiæ, nomine Deusdona, pro suis necessitatibus regis opem imploraturus, ad palatium veniret. Ibi que aliquandiu moratus, cum, peracto propter quod venerat negotio, Romam redire pararet, quadam die, humanitatis causa, velut peregrinus, ad prandium nostræ parvitatæ a nobis est invitatus: ibique inter prandendum plura locuti, eoque sermocerando pervenimus, ut de translatione corporis beati Sebastiani ac neglectis martyrum sepulcris, quorum Romæ ingens copia est, mentio fieret. Inde ad dedicationem novæ basilicæ nostræ sermone converso, percontari cœpi, quonam modo ad id pervenire possem, ut aliquid de veris sanctorum reliquiis, qui Romæ requiescunt, mihi adipisci contingeret? Hic ille primo quidem hæsitavit, et qualiter id fieri posset, se nescire respondit. Deinde cum me de hac re sollicitum simul et curiosum esse animadverteret, altera die se percontationi meæ responsurum esse promisit.

D 3. Post hæc, cum iterum a me fuisset invitatus, protinus e sinu libellum mihi porrexit, rogans ut eum solus perlegerem; sibi que de his, quæ in eo scripta erant, quid mihi placeret, indicare non dedignarer. Accepi libellum, et ut ille petiit, solus secreto perlegi. Continebatur in eo: esse sibi domi

* Ms. Regiæ, *Hodanhuwald*; alibi *Odonowald*.

b Nondum quidem facta, sed postulanda.